

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

<< Η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση της οικονομικής απάτης >>

της

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΤΡΑΓΑΝΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΧΡΗΣΤΟΣ Ι. ΝΕΓΚΑΚΗΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ.Χρήστο Νεγκάκη, καθηγητή του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και διευθυντή του μεταπτυχιακού προγράμματος της Εφαρμοσμένης Λογιστικής και Ελεγκτικής, για την καθοδήγησή του αλλά και τη βοήθεια που μου προσέφερε για την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας, απαραίτητη για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου.

Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω και την οικογένεια μου για τη στήριξη που μου πρόσφερε, ηθική και οικονομική, σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην ακόλουθη εργασία, αναλύεται διεξοδικά το φαινόμενο της απάτης, τα είδη, οι ευθύνες για παρεμπόδιση της απάτης και οι τεχνικές εντοπισμού του συγκεκριμένου φαινομένου αλλά και ο ρόλος που παίζει ο εσωτερικός έλεγχος για τον εντοπισμό της. Σε παγκόσμια κλίμακα, είναι έντονη η ανάγκη για ύπαρξη υπηρεσιών ελέγχου απάτης τα τελευταία χρόνια. Η χρηματοπιστωτική κρίση και η αστάθεια έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των σκάνδαλων απάτης, καθιστώντας τη χρήση διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου εξαιρετικά σημαντική για την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία των επιχειρήσεων και για την αποφυγή φαινομένων απάτης μέσα σε αυτές.

Μέσω της επέκτασης των σύγχρονων τεχνολογιών και των παγκόσμιων υπεραγορών επικοινωνίας, η απάτη άρχισε να αυξάνεται γενικά γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια δισεκατομμυρίων δολαρίων παγκοσμίως κάθε χρόνο. Οι τεχνολογίες αποτελούν τον καλύτερο τρόπο για τη μείωση της απάτης παρ'όλο που όσοι διαπράττουν απάτη μπορούν να προσαρμόζονται και να βρίσκουν τρόπους ώστε να καταφέρουν τελικά να τη διαπράξουν. Παράλληλα, μεθοδολογίες και διάφορα άλλα εργαλεία χρησιμοποιούνται σε περίπτωση που δε μπορεί να παρεμποδισθεί η απάτη. Εφαρμόζονται όμως επιτυχώς, σε δραστηριότητες όπως ξέπλυμα χρήματος, τηλεπικοινωνιακές απάτες και απάτες μέσω πιστωτικών καρτών.

Η πρόληψη αλλά και ο εντοπισμός της απάτης δημιούργησαν έντονα την ανάγκη για την ύπαρξη ενός αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διαδικασία διασφάλισης και διαβούλευσης με σκοπό την προστιθέμενη αξία και τη βελτίωση των δραστηριοτήτων μιας εταιρείας. Βοηθάει μια οργάνωση να επιτύχει τους στόχους της και βελτιώνει τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων και ελέγχου. Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι υπεύθυνοι για την ανίχνευση οικονομικών σφαλμάτων και συγκεκριμένα μέσω τη χρήσης των προτύπων ελέγχου. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή εξαρτάται από τις πρακτικές ικανότητές του και την επαγγελματική του κατάρτιση στην ανίχνευση της απάτης. Είναι εμφανές λοιπόν, ότι η παρουσία ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι απαραίτητη για την πρόληψη και κατ'επέκταση περιορισμό της απάτης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
1.1: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	5
1.2: ΣΚΟΠΟΣ.....	6
1.3: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	6
1.4: ΔΟΜΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	16
3: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	16
3.1: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	16
3.2: ΕΝΝΟΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	17
3.3: ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	18
3.4: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	18
3.5: ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΛΕΓΚΤΗ.....	19
3.6: ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ.....	20
3.7: ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	20
3.8: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	21
3.9: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΠΑΤΗΣ.....	22
3.10: ΝΟΜΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ.....	22
3.11: ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	23
3.12: Η ΝΕΑ ΟΨΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	24
3.13: ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΑΤΗ.....	25
4: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	25

4.1: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	25
4.2: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	26
4.3: ΕΙΔΗ ΑΠΑΤΗΣ.....	27
4.4: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΣΩΝ ΔΙΑΠΡΑΤΤΟΥΝ ΑΠΑΤΗ.....	28
4.5: ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	29
4.6: ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗ ΑΠΑΤΗΣ.....	29
4.7: ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ.....	30
4.8: ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	32
4.9: ΤΟ ΔΙΑΜΑΝΤΙ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	34
4.10: ΑΠΑΤΗ ΜΕΣΩ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ.....	35
4.11: ΧΡΗΜΑΤΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΑΤΗ.....	38
4.12: ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ.....	41
4.13: ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ.....	
5: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	43
5.1: ENRON.....	43
5.2: LEHMAN BROTHERS.....	45
5.3: PARMALAT.....	46
5.4: WORLDCOM.....	47
5.5: XEROX.....	47
5.6 ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΡΗΤΗΣ.....	48
5.7 ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ.....	49
5.8 ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΝΟΨΗ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	51
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ.....	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ελεγκτική επιστήμη έχει γίνει μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ενασχόληση τα τελευταία χρόνια. Όσοι ασχολούνται με τη συγκεκριμένη επιστήμη χρειάζεται να διαθέτουν καλές γνώσεις από μία σειρά αντικειμένων, όπως Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων, Χρηματοοικονομική αλλά και άλλοι κλάδοι των οικονομικών. Εκτός από αυτές τις γνώσεις, οι ελεγκτές θα πρέπει να γνωρίζουν κιόλας πρόσθετα πράγματα προκειμένου να αντιμετωπίζονται οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι μέσα στις επιχειρήσεις, οι οποίοι μπορεί να δημιουργούνται λόγω της ταχύτατης εισαγωγής της πληροφοριακής τεχνολογίας στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων.

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη δραστηριότητα αξιολόγησης που καθιερώθηκε ως υπηρεσία μέσα σε μία οργάνωση. Είναι μία λειτουργία που εξετάζει και αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των άλλων ελέγχων. Ο στόχος του εσωτερικού ελέγχου είναι να βοηθήσει τα μέλη της οργάνωσης στην αποτελεσματική εκπλήρωση των ευθυνών τους. Για το σκοπό αυτό, ο εσωτερικός έλεγχος τους παρέχει αναλύσεις, εκτιμήσεις, συστάσεις, συμβουλές και πληροφορίες σχετικά με την αναθεώρηση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

Η απάτη μπορεί να συμβεί σε κάθε οργανισμό, σε κάθε τομέα οικονομικής δραστηριότητας, και οι δράστες μπορεί να βρεθούν σε κάθε επίπεδο της οργανωτικής δομής της επιχείρησης. Ορίζεται ως μία ψευδής αναπαράσταση ενός γεγονότος, είτε με λόγια είτε με συμπεριφορά, με ψευδείς ή παραπλανητικούς ισχυρισμούς, ή με την απόκρυψη ενός στοιχείου το οποίο θα έπρεπε να έχει αποκαλυφθεί και εξαπατά ή σκοπεύει να εξαπατήσει κάποιον άλλον.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ

Βασικός στόχος της ακόλουθης εργασίας είναι να αναλύσουμε την έννοια της οικονομικής απάτης μέσα σε έναν οργανισμό αλλά και την έννοια του εσωτερικού ελέγχου, ως εργαλείο εντοπισμού της. Κύριος σκοπός είναι να τονίσουμε το φαινόμενο της οικονομικής απάτης που διαπράττεται από μία επιχείρηση και έχει ολέθριες συνέπειες όχι μόνο για την ίδια την επιχείρηση αλλά και για την οικονομία γενικότερα. Αυτό αποδεικνύεται αν μελετήσουμε τα μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα, τόσο σε Ελλάδα όσο και σε εξωτερικό, τα οποία αποτέλεσαν προϊόν οικονομικής απάτης και έφεραν αρκετές συνέπειες για την οικονομία από τη στιγμή που πτώχευσαν. Ανάμεσα στους στόχους της εργασίας είναι να παρουσιάσουμε μέσα από τα οικονομικά σκάνδαλα τις ευθύνες που έχει μία ελεγκτική εταιρία σε περιπτώσεις παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ενός ελεγχόμενου οργανισμού. Παράλληλα, σε συνδυασμό με τα παραπάνω θα εξηγήσουμε τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία λειτουργία η οποία πρέπει να διατίθεται από όλες τις επιχειρήσεις προκειμένου να εντοπίζεται και να προλαμβάνεται η απάτη μέσα στους οργανισμούς αλλά ταυτόχρονα βοηθά στην αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία του οργανισμού. Μέσα από τη μελέτη του συγκεκριμένου θέματος, διαπιστώνουμε το πόσο σημαντικός είναι ο εντοπισμός αλλά και η πρόληψη της απάτης μέσω της χρήσης ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Η εργασία αυτή μπορεί να θεωρηθεί ιδιαίτερα χρήσιμη καθώς τονίζει το γεγονός ότι κάθε οργανισμός χρειάζεται να διαθέτει ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να αποφύγει την εμφάνιση φαινομένων απάτης. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια αντικειμενική διαδικασία διασφάλισης και διαβούλευσης με σκοπό να προσθέσει αξία στην επιχείρηση και να βελτιώσει τις δραστηριότητές της. Βοηθάει μια οργάνωση να επιτύχει τους στόχους της και να γίνει πιο αποτελεσματική ως προς τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων, ελέγχου και διακυβέρνησης.

1.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία θέτει κάποια βασικά ερωτήματα τα οποία θα απαντηθούν παρακάτω μέσω της ανάλυσης του θέματος.

Ερώτημα 1: Πώς προσδιορίζεται η έννοια της απάτης και ποιες είναι οι κατηγορίες της;

Ερώτημα 2: Ποια είναι η έννοια του εσωτερικού ελέγχου και ποιές είναι οι βασικές αρχές ενός επαρκούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου;

Ερώτημα 3: Ποιος είναι ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή για τον εντοπισμό της απάτης και ποιά η ευθύνη του;

1.4 ΔΟΜΗ

Η ακόλουθη διπλωματική εργασία χωρίζεται στα εξής κεφάλαια:

Στο πρώτο κεφάλαιο, το οποίο είναι η εισαγωγή, αναλύονται κάποιες βασικές έννοιες που θα εξηγηθούν εκτενέστερα στα επόμενα κεφάλαια της εργασίας και είναι η έννοια της ελεγκτικής επιστήμης, του εσωτερικού ελέγχου και της οικονομικής απάτης. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθεται η επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Στο τρίτο κεφάλαιο, εξηγείται η έννοια του εσωτερικού ελέγχου. Αναλύονται, η πορεία του ελέγχου μέσα στο χρόνο, ο ορισμός του εσωτερικού ελέγχου, η ανεξαρτησία του ελεγκτή και η συμμόρφωσή του σύμφωνα με τον κώδικα δεοντολογίας, ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών ως προς τον εντοπισμό του κινδύνου απάτης αλλά και οι παράγοντες που επηρεάζουν τη συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου. Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αναφορά για την έννοια της απάτης. Παρουσιάζονται διεξοδικά, τα είδη της απάτης, τα χαρακτηριστικά όσων διαπράττουν απάτη, οι τεχνικές εντοπισμού του συγκεκριμένου φαινομένου αλλά και τρόποι ώστε να παρεμποδισθεί, το τρίγωνο και το διαμάντι της απάτης, οι απάτες μέσω πιστωτικών καρτών, οι χρηματοοικονομικές απάτες και τέλος, οι φορολογικές απάτες. Στο πέμπτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα σημαντικότερα εταιρικά σκάνδαλα σε εξωτερικό όπως, το σκάνδαλο της Enron, Lehman Brothers, Parmalat, WorldCom, Xerox, Τράπεζα Κρήτης και Ασπίς Πρόνοια. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο, παρατίθεται η σύνοψη της εργασίας όπου παρουσιάζονται όλα τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη μελέτη του θέματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επισκόπηση της βιβλιογραφίας έχει ως στόχο να αναλύσει μέσα από έρευνες που έχουν διαξαχθεί, την έννοια της απάτης μέσα σε έναν οργανισμό, τις τεχνικές για τον εντοπισμό της, τα διάφορα είδη απάτης καθώς και τους τρόπους ώστε να παρεμποδιστεί. Ακόμη, μέσα από την επισκόπηση αναλύεται η έννοια του εσωτερικού ελέγχου και οι ευθύνες των ελεγκτών ώστε να συμβάλλουν αποτελεσματικά στον εντοπισμό αλλά και στην εξάλειψη της απάτης.

2.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟ ΑΠΑΤΗΣ

Ο Agung (2015) μέσα από αυτό το άρθρο έχει στόχο να καθορίσει το εσωτερικό τμήμα ελέγχου της απάτης παρακολούθησης. Με το υποσύστημα πληροφοριών το οποίο ενσωματώνει φυσικές και μη, οι πληροφορίες διασυνδέονται με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί το σύστημα να επεξεργάζεται τα δεδομένα και να τα μετατρέπει σε πληροφορίες. Ο εσωτερικός έλεγχος διαθέτει ένα σύστημα λογιστικής πληροφόρησης το οποίο καλύπτει το εύρος των λογιστικών συναλλαγών, οι οποίες με τη σειρά τους καλύπτουν όλα τα τμήματα της εταιρείας καθώς και τις διαδικασίες από τη στιγμή που θα πραγματοποιηθεί η συναλλαγή μέχρι να ολοκληρωθούν οι οικονομικές εκθέσεις. Το συγκεκριμένο σύστημα λογιστικής πληροφόρησης εξυπηρετεί τον εντοπισμό της λογιστικής απάτης, η οποία αποτελεί εμπόδιο για την αποτελεσματική χρήση των πόρων μέσα σε μία επιχείρηση και δίνει μία ψευδή απεικόνιση των γεγονότων ενός ημερολογίου ή μίας οικονομικής κατάστασης.

Η Saxunova (2012) αναφέρει ότι η ανώτατη διοίκηση μπορεί να είναι υπεύθυνη για τον οργανισμό αλλά αυτός που είναι σε θέση πρώτος να γνωρίζει αν έχει διαπραχθεί απάτη είναι ο ελεγκτής. Από τη σκοπιά του ελέγχου της απάτης, ο πρωταρχικός στόχος των εσωτερικών ελέγχων είναι να παρεμποδίσουν πλήρως την εμφάνιση της απάτης και όπου εντοπιστεί τελικά απάτη να καταστεί δυνατή η ανάχνευσή της και να εντοπιστούν οι υπεύθυνοι για αυτήν. Ο ελεγκτής απάτης εξετάζει ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου για τον προσδιορισμό των πλεονεκτημάτων και αδυναμιών του συστήματος με σκοπό να διενεργηθεί αποτελεσματικά ο έλεγχος.

Οι Kassem και Higson (2016) αναφέρονται στην ευθύνη των εξωτερικών ελεγκτών όσον αφορά την εταιρική διαφθορά. Η έρευνα που διεξήγαγαν θέλει να τονίσει ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι οι υπεύθυνοι για τον εντοπισμό της απάτης μέσα στην εταιρία αλλά και να φέρει στο φώς τυχόν περιορισμούς των προτύπων ελέγχου που σχετίζονται με το συγκεκριμένο θέμα.

Οι Simeunović et al. (2016) αναφέρουν ότι ο έλεγχος απάτης είναι περισσότερο μια νοοτροπία παρά μεθοδολογία και έχει διαφορετικές προσεγγίσεις από τον οικονομικό έλεγχο. Οι ελεγκτές απάτης επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο σε υπεξαιρέσεις και λογιστικές παρατυπίες, ενώ οι οικονομικοί ελεγκτές δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη διαδρομή του ελέγχου και στις ουσιώδεις ανακρίβειες που μπορεί να εντοπιστούν.

Οι Petrasca και Ticanub (2014) αναφέρονται στο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου όσον αφορά την ανίχνευση πιθανών απάτων καθώς και στα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει ένας εσωτερικός έλεγχος στη διοίκηση μιας οικονομικής οντότητας, στους εταίρους της αλλά και στην κοινωνία ως σύνολο.

Η Bou-Raad (2000) τονίζει μέσα από αυτό το άρθρο την προοδευτική πλευρά του εσωτερικού ελέγχου και όχι την παραδοσιακή, η οποία θέλει τους εσωτερικούς ελεγκτές να συνεργάζονται με τη διοίκηση της εταιρίας. Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι ανοιχτοί σε αλλαγές προκειμένου να συμβαδίζουν με τις ανάγκες της αγοράς αλλά και να βοηθούν στην αποτελεσματική λειτουργία του οργανισμού.

Οι Norman et al. (2009) αναφέρουν ότι ο κύριος σκοπός αυτής της έρευνας είναι να εξετάσει τις επιπτώσεις των γραμμών αναφοράς του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με τις εκτιμήσεις κινδύνου απάτης που πραγματοποιούνται από εσωτερικούς ελεγκτές όταν το επίπεδο κινδύνου απάτης ποικίλλει. Κατόπιν, σχετικής έρευνας διαπιστώθηκε πως οι εσωτερικοί ελεγκτές λαμβάνουν περισσότερες ατομικές απειλές όταν αυτοί αναφέρουν υψηλά επίπεδα κινδύνου στην επιτροπή ελέγχου.

Οι Zhang et al. (2006) εξετάζουν τη σχέση μεταξύ της ποιότητας της επιτροπής ελέγχου, της ανεξαρτησίας του ελεγκτή και της αποκάλυψης των αδυναμιών του εσωτερικού ελέγχου μετά τη θέσπιση του νόμου Sarbanes-Oxley.

Οι Heang και Ali (2008) αναφέρονται στην ιστορική εξέλιξη του ελέγχου και στο γεγονός ότι σήμερα οι ελεγκτές έχουν ενισχυτικό ρόλο καθώς δεν ενισχύουν μόνο την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αλλά παρέχουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες μέσα σε έναν οργανισμό.

Οι Hassink et al. (2010) αναφέρουν στο άρθρο τους το βαθμό στον οποίο συμμορφώνονται οι ελεγκτές με τα πρότυπα ελέγχου μόλις συναντήσουν απάτη και εάν η συμμόρφωση συνδέεται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της απάτης, με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ίδιου του ελεγκτή καθώς και τα χαρακτηριστικά της εταιρίας ελέγχου.

Ο Mawutor (2014) εξετάζουν τη συνενοχή των ελεγκτών ως προς τις οικονομικές απάτες που διαπιστώνονται μέσα σε έναν οργανισμό. Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε έδειξε ότι το 23% των ελεγκτών συμμετείχαν σε υποθέσεις οικονομικής απάτης. Για το λόγο αυτό, είναι έντονη η ανάγκη για εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου προκειμένου να γίνει πιο εύκολος ο εντοπισμός της απάτης.

Η Savčuk (2010) αναλύει αποτελεσματικά θέματα εγκατάστασης και υποστήριξης εσωτερικού ελέγχου καθώς και τις αρχές της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος αναλαμβάνει σημαντικούς ρόλους, ενσωματώνοντας πολλές άλλες πτυχές διακυβέρνησης και ελέγχου στην οργανωτική διακυβέρνηση και ξεχωρίζει ως το πιο σημαντικό μηχανισμό για την εξασφάλιση επαρκούς και αποτελεσματικής διακυβέρνησης του οργανισμού.

2.2 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Οι Pe et al. (2018) διεξήγαγαν μία έρευνα στα τριτοβάθμια ιδρύματα της πολιτείας Anambra στη Νιγηρία προκειμένου να δειρευνήσουν την έκταση της χρήσης λογιστικών τεχνικών και εργαλείων ώστε να εντοπιστεί η απάτη. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι υπόλογοι σε τριτοβάθμια ιδρύματα στην πολιτεία Anambra χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό για την ανίχνευση της απάτης τις λογιστικές τεχνικές και εργαλεία.

Οι Ozkul and Pamukcu (2012) προσδιορίζουν μέσα από τη συγκεκριμένη δημοσίευση την έννοια της απάτης, τα είδη της απάτης, τα χαρακτηριστικά όσων διαπράττουν απάτη, τους λόγους και τους παράγοντες που την ευνοούν αλλά και τους τρόπους εντοπισμού της.

Οι Salleha και Ahmadb (2015) εξετάζουν το προφίλ απάτης όσον αφορά το δημόσιο τομέα και τις στρατηγικές που πρέπει να εφαρμόζονται για την καταπολέμηση της απάτης. Τα τέσσερα καλύτερα αποτελεσματικά μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της απάτης είναι 1) αυξημένη συμμετοχή των εσωτερικών ελεγκτών, 2) βελτίωση του εσωτερικού ελέγχου, 3) η ανώτατη διοίκηση να υποδεικνύει την κατάλληλη συμπεριφορά και 4) η καθιέρωση πολιτικής σφουρίγματος.

Οι Thang et al. (2006) αναφέρονται σε ένα μοντέλο που διαθέτουν οι υπολογιστές το οποίο χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό της φοροδιαφυγής σε μικρές επιχειρήσεις. Το μοντέλο λειτουργεί ως εξής: δέχεται ως στοιχείο εισόδου οικονομικές εκθέσεις και πληροφορίες που αφορούν την αγορά εργασίας και το στοιχείο εξόδου που προκύπτει είναι ένα συμπέρασμα σχετικά με το καθεστώς της φοροδιαφυγής.

Οι Pagano και Immordino (2012) αναλύουν την εταιρική απάτη σε ένα περιβάλλον όπου τα διοικητικά στελέχη έχουν ανώτερες πληροφορίες σχετικά με την εκκαθάριση λόγω των ιδιωτικών ωφελειών που διαθέτουν. Για το λόγο αυτό, τα διοικητικά στελέχη μπορούν να παραποιούν τις πληροφορίες ή ακόμα και να δωροδοκήσουν τον ελεγκτή. Για να καταπολεμηθεί η απάτη λοιπόν, οι μέτοχοι μπορούν να σχεδιάσουν την εταιρική διακυβέρνηση επιλέγοντας από κοινού την ποιότητα του ελέγχου και την αποζημίωση των διευθυντικών στελεχών.

Ο Lenz αναφέρεται στο ότι η φορολογική απάτη είναι μία εγκληματική ενέργεια η οποία υποκινείται είτε από το άτομο που διοικεί την εταιρία ή ακόμα και από τα άτομα τα οποία είναι υποχρεωμένα να πληρώνουν φόρους αλλά αποκρύπτουν φορολογικά στοιχεία από την κυβέρνηση ή τις φορολογικές αρχές για δικό τους όφελος.

Οι Greenlee et al. (2007) αναφέρονται στις απώλειες που οφείλονται σε δόλιες δραστηριότητες οι οποίες είναι ιδιαίτερα ενοχλητικές στον μη κερδοσκοπικό τομέα επειδή μειώνουν άμεσα τους διαθέσιμους πόρους για την αντιμετώπιση των απαλλασσομένων από φόρους σκοπών.

Οι Patidar και Sharma (2011) αναφέρονται στον εντοπισμό της απάτης που σχετίζεται με τις συναλλαγές κάνοντας χρήση ενός νευρωνικού δικτύου.

Οι Abdullahi και Mansor (2015) προσδιορίζουν την έννοια της απάτης και παρουσιάζουν τις δύο θεωρίες απάτης, οι οποίες είναι οι εξής: η θεωρία του τριγώνου απάτης και η θεωρία διαμαντιού. Επισημαίνονται και εκτιμώνται ακόμα, οι ομοιότητες και οι διαφορές μεταξύ τους, γεγονός που συμβαίνει για λόγους πρόληψης της απάτης.

Οι Ravisankar et al. (2009) αναφέρουν ότι όλο και περισσότερο κυριαρχούν στις ειδήσεις κρούσματα απάτης υψηλού προφίλ που εμφανίζονται κυρίως στις οικονομικές καταστάσεις, καθώς και διάφορες τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ώστε να εντοπιστούν οι εταιρίες που διαπράττουν απάτη ως προς τις οικονομικές καταστάσεις τους.

Οι Wolfe και Hermanson (2004) αναφέρουν ότι παρά τις έντονες προσπάθειες για εξάλειψη της διαφθοράς, της υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων και της δόλιας χρηματοοικονομικής αναφοράς, φαίνεται ότι η απάτη στις διάφορες μορφές της είναι ένα πρόβλημα που αυξάνεται στη συχνότητα και τη σοβαρότητα.

Οι Bolton και Hand (2002) αναφέρουν ότι από τη μία μπορεί η απάτη να αυξάνεται δραματικά όσο εξελίσσεται η τεχνολογία αλλά από την άλλη οι τεχνολογίες αποτελούν τον καλύτερο και αποτελεσματικότερο τρόπο για την πρόληψη και κατά συνέπεια και μείωση της απάτης. Οι στατιστικές και η εκμάθηση μηχανών παρέχουν αποτελεσματικές τεχνολογίες για την ανίχνευση της απάτης και έχουν εφαρμοστεί για να ανιχνεύουν με επιτυχία

δραστηριότητες όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η πίστωση ηλεκτρονικού εμπορίου, η απάτη με κάρτες, και η απάτη στις τηλεπικοινωνίες.

Οι Delamaire et al. (2009) επισημαίνουν ότι η απάτη είναι ένα από τα σημαντικότερα ηθικά ζητήματα στη βιομηχανία των πιστωτικών καρτών. Το συγκεκριμένο άρθρο αναφέρεται στους διαφορετικούς τύπους απάτης που υπάρχουν και έχει στόχο να παρουσιάσει, να συγκρίνει και να αναλύσει πρόσφατα δημοσιευμένα ευρήματα στην ανίχνευση απάτης με πιστωτικές κάρτες. Ανάλογα με τον τύπο της απάτης που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες ή οι εταιρείες πιστωτικών καρτών μπορούν να υιοθετηθούν και να εφαρμοστούν διάφορα μέτρα.

Οι Kassem και Higson (2012) αναφέρουν ότι η απάτη στις επιχειρήσεις είναι ένα θέμα το οποίο λαμβάνει σημαντική και αυξανόμενη προσοχή από τις ρυθμιστικές αρχές, τους ελεγκτές και το δημόσιο. Όλο και περισσότερο, οι εξωτερικοί ελεγκτές καλούνται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο βοηθώντας στην ανίχνευση και αποφυγή των απάτων μέσα σε έναν οργανισμό. Στόχος του παρόντος άρθρου είναι η διεύρυνση της γνώσης των εξωτερικών ελεγκτών σχετικά με την απάτη.

Οι Abbasi et al. (2012) αναφέρουν ότι η οικονομική απάτη μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα ενός οργανισμού, καθώς και δυσμενείς συνέπειες για τους εργαζομένους, τους επενδυτές της, αλλά και για την οικονομία στο σύνολό της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι πτωχεύσεις που έχουν σημειωθεί στις Η.Π.Α λόγω οικονομικών απάτων που διέπραξαν οι εταιρίες. Συνεπώς, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη αυτοματοποιημένων προσεγγίσεων για την ανίχνευση της οικονομικής απάτης.

Οι Zhou και Karoor (2010) αναφέρονται στις τεχνικές ανίχνευσης της απάτης. Τέτοιες τεχνικές είναι οι διάφοροι μηχανισμοί ανίχνευσης απάτης που υποστηρίζονται ηλεκτρονικά και είναι το πιο αποτελεσματικό μέσο για να εντοπιστεί η απάτη.

2.3 ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Ο Li (2010) αναφέρει ότι το σκάνδαλο Enron, το οποίο αποκαλύφθηκε τον Οκτώβριο του 2001, τελικά οδήγησε στην πτώχευση της Enron Corporation και στη διάλυση της Arthur Andersen, μιας από τις πέντε μεγαλύτερες εταιρίες λογιστικού ελέγχου και λογιστικής στον κόσμο. Στόχος του άρθρου είναι να αναλύσει το λόγο που συνέβη ένα τέτοιο γεγονός αλλά και τις ευθύνες από την πλευρά των ατόμων και από την πλευρά της εταιρείας.

Ο Swedberg (2010) παρουσιάζει την κατάσταση πριν από την πτώχευση της Lehman και πώς αυτό το συμβάν προκάλεσε έναν οικονομικό πανικό κατά το φθινόπωρο του 2008 και τις αρχές του 2009. Αναλύει στη συνέχεια όλο το παρασκήνιο της πτώχευσης και αναφέρεται σε όσους βοήθησαν στο να οδηγηθεί σε πτώχευση.

Οι Ferrarini και Giudici (2005) παρουσιάζουν την ιστορία της Parmalat και περιγράφουν τις απάτες, τις ποινικές διαδικασίες και αστικές τις ενέργειες που ακολούθησαν από την κατάρρευση της εταιρείας τόσο στην Ιταλία όσο και στις ΗΠΑ.

Οι Lyke και Jickling (2002) αναφέρονται στο σκάνδαλο της WorldCom. Η συγκεκριμένη εταιρία υπερτίμησε τα κέρδη της γεγονός που όταν μαθεύτηκε άφησε έκπληκτους τους οικονομικούς αναλυτές. Η πτώχευσή της είχε πολλές οικονομικές συνέπειες για την ίδια την εταιρία αλλά και για την παγκόσμια οικονομία μιας και χαρακτηρίστηκε ως η μεγαλύτερη πτώχευση των Η.Π.Α.

Οι Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013) αναφέρουν για την Xerox τις διάφορες τεχνικές που χρησιμοποίησε για να παρουσιάσει αύξηση στα κέρδη της, γεγονός που οδήγησε στο να σταματήσει τη λειτουργία της, αλλά αναλύουν και το ρόλο της ελεγκτικής εταιρίας που την είχε αναλάβει με την οποία εν τέλει οδηγήθηκαν σε δίκη από τη στιγμή που διαφωνούσαν ως προς τους λογιστικούς χειρισμούς. Ακόμη, παρουσιάζουν το σκάνδαλο της Τράπεζας Κρήτης και το πώς ο Κοσκωτάς μετέφερε υψηλά χρηματικά ποσά σε Ελλάδα και εξωτερικό με δική του ευθύνη, αλλά και όλους τους λόγους που τον οδήγησαν στη διάπραξη απάτης. Τέλος, αναλύουν την περίπτωση της Ασπίς Πρόνοιας από τη στιγμή που δημιουργήθηκε μέχρι και τη διάλυσή της, γεγονός που προκάλεσε μεγάλο πλήγμα στον ασφαλιστικό κλάδο και στην οικονομία γενικότερα.

2.4 ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Τα επιστημονικά άρθρα που παρουσιάστηκαν παραπάνω καθώς και οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία θα στηριχτούμε για να αναλύσουμε με περισσότερες λεπτομέρειες την έννοια της απάτης αλλά και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που χρησιμοποιείται για την ανίχνευσή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σημερινό επιχειρηματικό περιβάλλον γνωρίζει πολλές αλλαγές επιφέροντας σοβαρές συνέπειες για τις εταιρείες παγκοσμίως. Τα τελευταία χρόνια η σημασία της ισχυρής εταιρικής διακυβέρνησης ως προς τη διαχείριση των κινδύνων αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο. Οι εταιρείες βρίσκονται υπό πίεση για τον εντοπισμό όλων των επιχειρηματικών κινδύνων που αντιμετωπίζουν: κοινωνικοί, ηθικοί και περιβαλλοντικοί, καθώς και οικονομικοί και επιχειρησιακοί κίνδυνοι. Στα πλαίσια λοιπόν αυτού του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ο εσωτερικός έλεγχος απέκτησε σημαντικό ρόλο στις επιχειρήσεις. Θα αναλύσουμε παρακάτω την έννοια του εσωτερικού ελέγχου καθώς και τη σημασία που έχει για έναν οργανισμό, τις ευθύνες των ελεγκτών για να εντοπίζουν απάτες και θα αναφερθούμε στην ανεξαρτησία των ελεγκτών σύμφωνα με τον κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας.

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η λέξη έλεγχος προέρχεται από τη λατινική λέξη *audition*, που σημαίνει "να ακούσει". Ο έλεγχος είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο δεν εξυπηρετεί σκοπό ή αξία εκτός από την πρακτική του χρησιμότητα και είναι εξ ολοκλήρου ωφελμιστικός. Η λειτουργία του ελέγχου έχει εξελιχθεί προκειμένου να βοηθήσει άτομα ή ομάδες ατόμων να αναζητούν πληροφορίες ή διαβεβαίωση σχετικά με τη συμπεριφορά ή την απόδοση άλλων ατόμων. Ο έλεγχος υπάρχει επειδή τα ενδιαφερόμενα άτομα ή οι ομάδες δεν είναι σε θέση, για έναν ή περισσότερους λόγους, να αποκτήσουν τις πληροφορίες ή τη διαβεβαίωση που οι ίδιοι απαιτούν (Heang & Ali, 2008). Το αίτημα τόσο για τον εξωτερικό όσο και για τον εσωτερικό έλεγχο προέρχεται από την ανάγκη να υπάρχουν ορισμένα μέσα ανεξάρτητης επαλήθευσης για να μειωθούν τα σφάλματα τήρησης αρχείων, οι υπεξαιρέσεις των στοιχείων του ενεργητικού, και οι απάτες στις επιχειρήσεις (Ramamoorti, 2003).

3.2 ΕΝΝΟΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Για τον προσδιορισμό της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου είναι σημαντικό να αναλυθεί η έννοια του εσωτερικού ελέγχου και της εξέλιξής του (Savčuk, 2007). Η πρώτη περιγραφή των δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου αντικατοπτρίζει τις ευθύνες του εσωτερικού ελεγκτή και τις απαιτήσεις αυτού του επαγγέλματος. Ο εσωτερικός έλεγχος άρχισε να γίνεται αντιληπτός ως δραστηριότητα διασφάλισης αλλά και ως συμβουλευτική δραστηριότητα με σκοπό να προσθέσει αξία στον οργανισμό. Έτσι, η εξέλιξη των δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου υπογραμμίζει σαφώς ότι δεν αρκεί ο εσωτερικός ελεγκτής να εκτελεί καθαρές λειτουργίες διασφάλισης αλλά θα πρέπει να προσδίδει προστιθέμενη αξία στις δραστηριότητες του ελεγχόμενου οργανισμού, και ταυτόχρονα να διασφαλίζει την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα. Η αύξηση της σπουδαιότητας του εσωτερικού ελέγχου και της εξέλιξης των δραστηριοτήτων του έθεσε το ζήτημα της αποτελεσματικότητας, από το οποίο προκύπτει ότι μόνο όταν ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποτελεσματικός μπορεί να αποτελέσει μια πολύτιμη λειτουργία. Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα αναπόσπαστο μέρος της εταιρικής διακυβέρνησης που μπορεί να προσθέσει αξία στην εταιρεία μόνο σε περίπτωση που διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα. Σε όλο τον κόσμο, ο εσωτερικός έλεγχος εφαρμόζεται βασιζόμενος σε κάποιες αρχές. Οι αρχές αυτές ονομάζονται πρότυπα εσωτερικού ελέγχου που δημιουργήθηκαν και ανακοινώθηκαν από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών. Τα πρότυπα περιλαμβάνουν βασικές απαιτήσεις για την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου, αλλά μόνο τα πρότυπα δε μπορούν να δώσουν ολοκληρωμένες προτάσεις για το πώς μπορεί να εφαρμοστεί αποτελεσματικά ο έλεγχος. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχουν νομικές ενέργειες που να υποχρεώνουν την εφαρμογή των εν λόγω προτύπων στην πράξη, ωστόσο, σε όλο τον κόσμο οι ειδικοί εσωτερικού ελέγχου αναγνωρίζουν αυτά τα πρότυπα και τα ακολουθούν. Οι κυριότεροι τομείς αυτών των προτύπων που πρέπει να ακολουθηθούν από τους εσωτερικούς ελεγκτές είναι οι εξής:

- Internal audit subordination
- Qualification of internal auditors
- Internal audit strategy
- Internal audit efficiency estimation

Η υπηρεσία του εσωτερικού ελέγχου θέτει κάποιους στόχους (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Ανάμεσα στους στόχους αυτούς είναι, ο εσωτερικός έλεγχος να παρέχει

εξειδικευμένες υπηρεσίες στη διοίκηση της επιχείρησης ώστε αυτή να ασκεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά της. Παράλληλα, ο εσωτερικός έλεγχος έχει στόχο να βοηθήσει στη διαμόρφωση τέτοιων διαδικασιών μέσα σε μία επιχείρηση προκειμένου να μπορεί η επιχείρηση να οργανώνει αποτελεσματικότερα τις οικονομικές και λογιστικές τις υπηρεσίες, να προστατεύει τα περιουσιακά της στοιχεία και να διασφαλίζει την αξιοπιστία των λογιστικών εγγραφών και βιβλίων της. Τέλος, βασικός στόχος της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου είναι όλοι οι εργαζόμενοι και οι εξωτερικοί συνεργάτες να συμμορφώνονται σύμφωνα με τις αρχές και τα πρότυπα ελέγχου αλλά και τα αποτελέσματα του ελέγχου να γνωστοποιούνται στη διοίκηση της επιχείρησης από την οποία αξιολογούνται κιόλας.

3.3 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου για να είναι αποτελεσματικό και αποδοτικό πρέπει να βασίζεται σε ορισμένες αρχές (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Οι αρχές αυτές παρουσιάζονται στη συνέχεια:

- Επαρκής λογιστική οργάνωση και κατάλληλη μηχανογραφική υποστήριξη.
- Σαφής διαχωρισμός των λειτουργιών της συναλλακτικής, της διαχειριστικής και της λογιστικής.
- Κατανομή ειδικών αρμοδιοτήτων και ευθυνών στο προσωπικό.
- Καθιέρωση μέτρων φυσικής προστασίας των περιουσιακών στοιχείων.
- Άμεση έκδοση στοιχείων για κάθε συναλλαγή.
- Συχνή διενέργεια φυσικών επαληθεύσεων στα περιουσιακά στοιχεία της μονάδας και στους λογαριασμούς που τηρεί, ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

3.4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Για να διεκπεραιωθεί αποτελεσματικά το ελεγκτικό έργο, θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες διαδικασίες από την πλευρά των εσωτερικών ελεγκτών (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Οι διαδικασίες είναι οι ακόλουθες:

- Σχεδιασμός του ελεγκτικού έργου. Στο βήμα αυτό, πριν ξεκινήσει η διαδικασία του ελέγχου θα πρέπει ο εσωτερικός ελεγκτής να θέσει τους αντικειμενικούς στόχους του προγράμματος του ελέγχου, να προσδιορίσει τους τρόπους που θα διεξαχθεί ο έλεγχος και να καταγράψει τα αποτελέσματα.

- Αξιολόγηση της πληροφόρησης που λαμβάνει. Ο ελεγκτής πρέπει να συλλέγει, να αναλύει, να ερμηνεύει και να ταξινομεί τις πληροφορίες που συγκεντρώνει.
- Κοινοποίηση αποτελεσμάτων ελέγχου. Ο ελεγκτής οφείλει να κοινοποιεί στη διοίκηση της εταιρίας τα αποτελέσματα μέσω της υποβολής έκθεσης ελέγχου.
- Έλεγχοι συμμόρφωσης. Ο εσωτερικός ελεγκτής εκτελεί επιπλέον ελέγχους για να επιβεβαιώσει κατά πόσο οι εμπλεκόμενοι έχουν συμμορφωθεί με τις παρατηρήσεις που προέκυψαν από τον έλεγχο.

3.5 ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΛΕΓΚΤΗ

Όταν αναφερόμαστε στον όρο ανεξαρτησία του ελεγκτή, εννοούμε την ικανότητα που έχει ο ίδιος να ενεργεί με ακεραιότητα και αντικειμενικότητα όταν πρόκειται για την άσκηση ενός καθήκοντος. Η ανεξαρτησία του ελεγκτή αναφέρεται στην ανεξαρτησία σκέψης αλλά και στην ανεξαρτησία στην εκτέλεση ελεγκτικών διαδικασιών. Επομένως, οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να είναι απαλλαγμένοι από επιχειρηματικά συμφέροντα που θα περιόριζαν την αντικειμενικότητά τους (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένοι λόγοι που μπορούν να υπονομεύσουν την ανεξαρτησία του ελεγκτή και είναι οι παρακάτω:

- Το προσωπικό και οικονομικό συμφέρον από μία οντότητα.
- Η αυτοεξέταση: Οι εργασίες που έχουν εκτελεστεί προηγουμένως από τον ελεγκτή θεωρούνται δεδομένες και δεν εξετάζονται ξανά.
- Η συνηγορία: Αναφέρεται κυρίως σε περιπτώσεις όπου οι ελεγκτικές εταιρίες συνεργάζονται με τα διοικητικά στελέχη των ελεγχόμενων εταιριών.
- Ο εκφοβισμός: Η περίπτωση που ο ελεγκτής μπορεί να απειλείται για να μην εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του.
- Η ανησυχία μήπως χαθούν πελάτες.
- Η ταύτιση των στόχων των ελεγκτών με τα συμφέροντα της διοίκησης.
- Η ύπαρξη οικονομικών σχέσεων ανάμεσα στον ελεγκτή και της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.
- Η ύπαρξη επαγγελματικού ασυμβίβαστου: Κανένας συνétairos ή μέλος του προσωπικού μίας ελεγκτικής εταιρίας δε θα πρέπει να έχει κάποια θέση και στην ελεγχόμενη εταιρία ή να συμμετέχει στη διοίκησή της.

3.6 ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Ο κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας αναφέρεται στις αρχές και τα χαρακτηριστικά που πρέπει να πληρούν οι ελεγκτές. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τα εξής (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013):

Ακεραιότητα: Σημαίνει ότι ο ελεγκτής πρέπει να είναι έντιμος και ειλικρινής στις ελεγκτικές υπηρεσίες που παρέχει.

Αντικειμενικότητα: Ο ελεγκτής πρέπει να είναι αμερόληπτος και δίκαιος και απαλλαγμένος από προκαταλήψεις που μπορεί να επηρεάσουν την κρίση του.

Εμπιστευτικότητα: Ο ελεγκτής θα πρέπει να σέβεται τις πληροφορίες που αποκτώνται από την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών και να είναι διατεθημένος να μην τις αποκαλύψει.

Επαγγελματική συμπεριφορά: Ο ελεγκτής θα πρέπει να ενεργεί με συνέπεια σύμφωνα με τους νόμους και τους κανονισμούς.

Επαγγελματική επάρκεια και επιμέλεια: Ο ελεγκτής οφείλει να εφαρμόζει με συνέπεια τα λογιστικά και ελεγκτικά πρότυπα και να βελτιώνει συνεχώς τις γνώσεις και ικανότητές του ώστε να παρέχει ανταγωνιστικές υπηρεσίες στην επιχείρηση.

Τεχνικά και επαγγελματικά κριτήρια: Ο επαγγελματίας ελεγκτής οφείλει να εκτελεί τα καθήκοντά του σύμφωνα με τα τεχνικά και επαγγελματικά κριτήρια του σώματος που υπηρετεί.

3.7 ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πραγματοποιούν τακτικά αξιολογήσεις κινδύνου απάτης (Norman et al, 2009). Διαθέτουν την ικανότητα να ανιχνεύουν αποτελεσματικά την απάτη με αποτέλεσμα οι εξωτερικοί ελεγκτές συχνά να βασίζονται στις αξιολογήσεις τους. Με δεδομένο ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές παίζουν σημαντικό ρόλο για τον εντοπισμό της απάτης, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο ζήτημα της ανεξαρτησίας τους. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να παραμείνουν αμερόληπτοι για να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντά τους τόσο στη διοίκηση όσο και στην επιτροπή ελέγχου. Επίσης, δεσμεύονται από καθήκοντα που τους αποτρέπουν από το να ενεργούν για το δικό τους συμφέρον, καθώς και από τον κώδικα ηθικής που απαιτεί να μην επηρεάζονται αδικαιολόγητα από τα δικά τους συμφέροντα. Ωστόσο, έχει πραγματοποιηθεί έρευνα που σχετίζεται με εξωτερικούς ελεγκτές και υποδεικνύει ότι οι ελεγκτές παραβιάζουν την ανεξαρτησία, τόσο συνειδητά όσο και υποσυνείδητα, όταν αντιμετωπίζουν κίνητρα για να ευχαριστήσουν τους πελάτες. Επειδή οι επιδράσεις των γραμμών αναφοράς και των ζητημάτων ανεξαρτησίας, όσον αφορά τις αποφάσεις που

σχετίζονται με τον εσωτερικό έλεγχο, είναι πιο σύνθετες θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν και άλλες επιδράσεις νέων εκθέσεων. Αρκετοί εσωτερικοί ελεγκτές επισήμαναν ότι οι επίσημες γραμμές αναφοράς προς την επιτροπή ελέγχου μπορεί να υπάρχουν, αλλά η διοίκηση είναι αυτή που είναι ενήμερη για τις πληροφορίες που θα αναφερθούν στην επιτροπή ελέγχου.

3.8 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ

Δεδομένου ότι ο εσωτερικός έλεγχος μιας οντότητας υπάγεται στην αρμοδιότητα της επιτροπής ελέγχου της, διερευνούμε τη σχέση μεταξύ της ποιότητας της επιτροπής ελέγχου και των αδυναμιών εσωτερικού ελέγχου (Zhang et al, 2006). Η επιτροπή ελέγχου έχει ρόλο παρακολούθησης ως προς τη διασφάλιση ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και της ευθύνης των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις με επιτροπές ελέγχου υψηλής ποιότητας είναι λιγότερο πιθανό να έχουν αδυναμίες εσωτερικού ελέγχου από ό, τι οι επιχειρήσεις με επιτροπές ελέγχου χαμηλής ποιότητας. Όσον αφορά τη μέτρηση της ποιότητας της επιτροπής ελέγχου, επικεντρωνόμαστε στην οικονομική εξειδίκευση σ'αυτές τις επιτροπές. Η Blue Ribbon επιτροπή υποστηρίζει ότι κάθε επιτροπή ελέγχου πρέπει να έχει τουλάχιστον έναν οικονομικό εμπειρογνώμονα και τονίζει τη σημασία που έχει η παιδεία και η εμπειρογνωμοσύνη των μελών της επιτροπής ελέγχου. Επιπλέον, τα μέλη της επιτροπής ελέγχου έχουν την οικονομική πληροφόρηση και τις απαραίτητες γνώσεις ελέγχου και είναι πιο πιθανό να κατανοήσουν τις κρίσεις των ελεγκτών και να υποστηρίξουν τον ελεγκτή σε διαφορές λογιστικού ελέγχου από τα μέλη που δεν διαθέτουν τέτοιες γνώσεις. Τα μέλη της επιτροπής ελέγχου με χρηματοοικονομική εμπειρογνωμοσύνη μπορούν επίσης να ασκούν πιο αποτελεσματικά τους ρόλους εποπτείας στη διαδικασία χρηματοοικονομικής αναφοράς. Οι ελεγκτικές επιτροπές που διαθέτουν χρηματοοικονομική εμπειρογνωμοσύνη είναι λιγότερο πιθανό να συσχετιστούν με την ύπαρξη προβλημάτων εσωτερικού ελέγχου. Σ'αυτό το σημείο, αξίζει να διαχωρίσουμε την χρηματοοικονομική εμπειρογνωμοσύνη των επιτροπών ελέγχου σε λογιστική χρηματοοικονομική εμπειρογνωμοσύνη και μη λογιστική χρηματοοικονομική εμπειρογνωμοσύνη και να μελετήσουμε τη σχέση μεταξύ αυτών των δύο μεταβλητών και των αδυναμιών εσωτερικού ελέγχου. Ένα μέλος της επιτροπής ελέγχου μπορεί να θεωρηθεί οικονομικός εμπειρογνώμονας εάν αυτός μπορεί να ταξινομηθεί στις ακόλουθες δύο κατηγορίες: (α) οικονομικός εμπειρογνώμονας σε θέματα λογιστικής έχοντας εμπειρία ως δημόσιος λογιστής, ελεγκτής, διευθυντής ή επικεφαλής οικονομικός διευθυντής, (β) οικονομικός εμπειρογνώμονας σε μη λογιστικά θέματα που έχει εμπειρία ως διευθύνων σύμβουλος, συνεργάτης ή πρόεδρος σε μια κερδοσκοπική εταιρία. Τέλος, διαχωρίζουμε παραιτέρω τη χρηματοοικονομική εμπειρογνωμοσύνη των επιτροπών ελέγχου στη λογιστική

χρηματοοικονομική εμπειρογνωμοσύνη, που μετριέται ως το ποσοστό των μελών της επιτροπής ελέγχου που είναι λογιστικά οικονομικά εμπειρογνώμονες, και στη μη λογιστική χρηματοοικονομική εμπειρογνωμοσύνη, ως το ποσοστό που προκύπτει από τα μέλη της επιτροπής ελέγχου που είναι μη λογιστικοί οικονομικοί εμπειρογνώμονες

3.9 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΠΑΤΗΣ

Σύμφωνα με τα πρότυπα ελέγχου, ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να διαθέτει επαρκείς γνώσεις ώστε να εντοπίζει τους δείκτες απάτης, αλλά δεν είναι υποχρεωμένος να έχει την εμπειρογνωμοσύνη ενός ατόμου του οποίου η πρωταρχική ευθύνη είναι η ανίχνευση και διερεύνηση απάτης. Ωστόσο, οι εσωτερικοί ελεγκτές ως προς την ανίχνευση της απάτης, καθιστούν απαραίτητο για κάθε μέλος της ομάδας ελέγχου να κατανοεί με σαφήνεια τις κατευθυντήριες γραμμές και τις διαδικασίες που πραγματοποιούνται ώστε να διεξαχθεί αποτελεσματικά ο έλεγχος. Οι εσωτερικοί ελεγκτές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανίχνευση και την αποτροπή της δόλιας δραστηριότητας και οι περισσότερες απάτες αποκαλύπτονται μέσω της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Λόγω της ικανότητας του εσωτερικού ελέγχου να εντοπίζει την απάτη καθώς και άλλους κινδύνους, οι εξωτερικοί ελεγκτές συχνά βασίζονται στις εκτιμήσεις κινδύνου των εσωτερικών ελεγκτών κατά τη διάρκεια ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων (Norman et al, 2009).

3.10 ΝΟΜΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Η πραγματική εικόνα μίας εταιρίας αποτυπώνεται μέσα από τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις ώστε να μην παραπλανούνται οι εσωτερικοί και εξωτερικοί χρήστες (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Οι ορκωτοί ελεγκτές αναλαμβάνουν να ελέγξουν αυτές τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, να εκφράσουν τη γνώμη τους και να εκτελέσουν το έργο τους σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Ο νόμιμος ελεγκτής που λειτουργεί σύμφωνα με τον κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας, οφείλει κατά το στάδιο του σχεδιασμού του ελέγχου να προβεί σε εκτίμηση του κινδύνου για να εντοπίσει λάθη που υπάρχουν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Ακόμη, οφείλει να αντιμετωπίζει ορθολογικά τη διοίκηση υποβάλλοντας ερωτήματα σχετικά με τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζονται και εκτιμώντας τον κίνδυνο σφαλμάτων στις καταστάσεις. Σε περιπτώσεις που εντοπίζει ανακριβή στοιχεία οφείλει να διεξάγει έρευνα για να διαπιστώσει αν το στοιχείο είναι προϊόν απάτης ώστε να δει αν θα χρειαστεί να το διερευνήσει περαιτέρω. Τέλος ο ελεγκτής θα πρέπει

να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός σε περιπτώσεις απάτης όπως είναι η απουσία ενός αποτελεσματικού συστήματος

εσωτερικού ελέγχου, οι πολύπλοκοι λογιστικοί χειρισμοί, οι ασυνήθιστες συναλλαγές στο τέλος της χρήσης που επηρεάζουν το αποτέλεσμα της εταιρίας και η απρόθυμη ή ετεροχρονισμένη παροχή πληροφοριών προς τους ελεγκτές.

3.11 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Δεδομένης της δυνατότητας συμβολής του εσωτερικού ελέγχου για τη μείωση των τελών ελέγχου, είναι σημαντικό να εξετάσουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις των εξωτερικών ελεγκτών για το αν θα χρησιμοποιήσουν την εργασία των εσωτερικών ελεγκτών. Ερευνάται ακόμη, εάν η συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου ως προς τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί λειτουργία της διαθεσιμότητας των εσωτερικών ελεγκτών, της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου και του βαθμού συντονισμού μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τον εσωτερικό έλεγχο ως προς τη συνεισφορά του είναι οι ακόλουθοι:

- ❖ Διαθεσιμότητα εσωτερικού ελέγχου: Η συνεισφορά των εσωτερικών ελεγκτών γίνεται όλο και μεγαλύτερη από τη στιγμή που έχουν στη διάθεσή τους περισσότερο χρόνο για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων.
- ❖ Ποιότητα εσωτερικού ελέγχου: Υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στην ποιότητα εσωτερικού ελέγχου και στη συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.
- ❖ Βαθμός συντονισμού μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών: Τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί ελεγκτές προσπαθούν να συντονίσουν τις προσπάθειές τους για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων.
- ❖ Κίνδυνος στο περιβάλλον του ελέγχου: Για να γίνει αποτελεσματικός ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων πρέπει να ληφθούν υπόψιν κάποιοι παράγοντες κινδύνου. Όσο ο κίνδυνος αυξάνεται, τόσο αυξάνονται και οι παράγοντες του εσωτερικού ελέγχου (Felix et al, 2001).

3.12 Η ΝΕΑ ΟΨΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η νέα όψη του εσωτερικού ελέγχου λαμβάνει υπόψιν τις οργανωτικές τάσεις και αποτελεί μία συμβουλευτική μέθοδο, η οποία βοηθά την επιχείρηση να λειτουργεί αποδοτικά και αποτελεσματικά (Raad, 2000). Δημιουργείται η τάση πλέον, να αποκαλούμε τον έλεγχο ως υπηρεσίες διασφάλισης. Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι αυτοί που γνωρίζουν καλύτερα πως θα διεξαχθεί ο έλεγχος και είναι οι καταλληλότεροι να παρέχουν στη διοίκηση τις σωστές συμβουλές. Αυτή είναι και ουσιαστικά η αλλαγή που δικαιολογεί τη νέα όψη του ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος έχει γίνει ένα επάγγελμα με τις δικές του θέσεις. Για το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας του εσωτερικού ελέγχου, δεν απαιτείται ειδική γνώση λογιστικής και πληροφορικής. Όλοι οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να είναι ικανοί να σκεφτούν λογικά, να διαθέτουν επιχειρηματικές ικανότητες και να διακατέχονται από ευελιξία. Τέλος, θα πρέπει να διαθέτουν όλες τις τεχνικές ικανότητες ώστε να μπορούν να συμβαδίζουν με τις νέες πρακτικές της επιχείρησης αλλά και να παρέχουν σ' αυτήν υπηρεσίες υψηλού επιπέδου.

3.13 ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Αφού σκεφτούμε όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, καταλήγουμε στο γεγονός ότι όλες οι οντότητες χρειάζονται ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου για να είναι πιο αποτελεσματικές. Επιπλέον, η δραστηριότητα αυτή του ελέγχου δεν πρέπει να θεωρείται δραστηριότητα που δημιουργεί δαπάνες, αλλά μία δραστηριότητα που συνεπάγεται την καταπολέμηση της απάτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΑΤΗ

4. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών μπορεί να βοηθήσει με πολλούς τρόπους τα μέλη ενός οργανισμού να διαπράξουν απάτη. Με αφορμή το γεγονός αυτό, θα αναλύσουμε τον ορισμό της απάτης, τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό της, τις διάφορες κατηγορίες που διακρίνεται η απάτη και τις ευθύνες των ελεγκτών αλλά και τις γνώμες που εκφέρουν ως προς τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων ενός οργανισμού.

4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η απάτη δεν είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο που συνδέεται με ορισμένες περιπτώσεις οικονομικής απάτης από τους δύο τελευταίους αιώνες (Petrașcu & Tîeanu, 2014). Μπορεί να εντοπιστεί νωρίς στην ιστορία του κόσμου μας, καθώς οι άνδρες έχουν κάνει χρήση κόλπων χειραγώγησης και εξαπάτησης για να αποκτήσουν χρήματα, γήπεδα, αγαθά ή εμπιστοσύνη, με γενικό στόχο την πραγματοποίηση κερδών. Η δημιουργία της λογιστικής και ο έλεγχος συνδέονται στην οικονομική ιστορία με την επιθυμία, ιδιαίτερα από την πλευρά του κράτους και της εκκλησίας, για να περιορίσουν και να αποτρέψουν την κλοπή στα οικονομικά τους. Τα ίχνη του ελέγχου μπορούν να χρονολογηθούν στην αρχαιότητα, στην αρχαία Βαβυλώνα και την Αίγυπτο, όπου αρχαιολογικά ευρήματα έχουν αποδείξει την ύπαρξη ορισμένων δικαιολογητικών εγγράφων που αναφέρονταν σε εμπορικές συναλλαγές. Και όσο οι εμπορικές συναλλαγές άνηζαν κατά τη διάρκεια της μίας ή της άλλης περιόδου, επίσης προέκυψε η ανάγκη για διατήρηση μιας εγγραφής συναλλαγής, αν και σε πρωτόγονο επίπεδο. Με την οικονομική ευημερία όμως, ήρθε και ο πειρασμός να εξαπατήσουν και να χειραγωγήσουν τους άλλους με σκοπό να πετύχουν όλο και περισσότερα κέρδη για τους ίδιους. Ως εκ τούτου, οι μηχανισμοί ελέγχου αναπτύχθηκαν από κρατικούς θεσμούς προκειμένου να επαληθεύσουν και να εποπτεύσουν τη χρήση των κεφαλαίων και το κύκλωμα των συναλλαγών, όπως συνέβη για παράδειγμα στην αρχαία Ρώμη, όπου οι τελεστές που εκλέγονται από το λαό ήταν υπεύθυνοι για αυτό το ρόλο. Κατά τη διάρκεια του μεσαίωνα, το ενδιαφέρον για τον έλεγχο των οικονομικών εγγράφων και των λογαριασμών και η επαλήθευση της χρήσης καθώς και η κατάχρηση κεφαλαίων αυξήθηκε στη Δυτική Ευρώπη. Ο κύριος στόχος ήταν να ανακαλύψουν εκείνους που διέφυγαν την πληρωμή, τα διατεθειμένα

κεφάλαια ή την κατάχρηση χρημάτων και περιουσιακών στοιχείων και να τα αναστείλουν στη δικαιοσύνη. Τα τρία θεσμικά όργανα που είχαν εισάγει ήδη από τον 13ο-14ο αιώνα την ιδέα της επαλήθευσης των λογαριασμών και την ευθύνη των παραβατών ήταν το κράτος (εκπροσωπούμενο από τον βασιλέα μονάρχη), η καθολική εκκλησία, τα πανεπιστήμια (ειδικά αυτά από τη Βόρεια Ιταλία), και οι υπάλληλοι ή οι μοναχοί που εργάζονταν για να τηρούν τη λογιστική της αντίστοιχης δομής τους. Τη σύγχρονη εποχή, το κράτος είναι ο κύριος θεσμός που ενδιαφέρεται για την εφαρμογή και την εποπτεία του λογιστικού συστήματος προκειμένου να αποτρέπεται, να ανιχνεύεται και να τιμωρείται κάθε απάτη που διαπράττεται, τόσο στις δομές του όσο και στον δημόσιο τομέα. Καθώς οι οικονομικές οργανώσεις έγιναν πιο περίπλοκες και ισχυρές στην κοινωνία, άρχισαν επίσης να απασχολούν τις υπηρεσίες ειδικών λειτουργιών ή λογιστών με στόχο τη μεγιστοποίηση του κέρδους τους και την αποφυγή απωλειών και κλοπών μέσω στρεβλώσεων ή εσφαλμένων οικονομικών καταχωρίσεων. Από τα μέσα του 19ου αιώνα, η επαγγελματική κατηγορία των λογιστών και ελεγκτών αναδείχθηκε ως εξειδικευμένη ομάδα ατόμων που εμπλέκονται στην πρόληψη και ανίχνευση πραγματικών ή πιθανών απατών και σφαλμάτων στις οικονομικές καταστάσεις εντός του κράτους ή της οικονομικής οντότητας. Ο ρόλος τους δεν ήταν μόνο να ερευνήσουν, αλλά και να εκτιμήσουν τους πιθανούς κινδύνους και να εγγυηθούν την αξιοπιστία των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου. Στα τέλη του 20ου και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, οι ελεγκτές έχουν γίνει απαραίτητοι για την καλή λειτουργία και αποτελεσματικότητα της οικονομικής οντότητας, η οποία μπορεί να αποτρέψει πιθανά σενάρια υποκλοπής, κεφαλαίων υπεξαίρεσης ή κλοπής.

4.2 ENNOIA ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Η απάτη έχει αυξηθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια και υπάρχει μια αυξανόμενη τάση για τις μεγάλες οργανώσεις να εξετάζουν το ενδεχόμενο να προσλαμβάνουν επαγγελματίες όπως εγκληματολόγους για να μειώσουν την εμφάνιση οικονομικών απατών (Abdullahi & Mansor, 2015). Η επαγγελματική απάτη είναι η διαδικασία χρήσης της θέλησης ή της ευθύνης του ατόμου για να ικανοποιήσει το προσωπικό του ενδιαφέρον εμπλουτίζοντας τον εαυτό του μέσω της σκόπιμης κατάχρησης εξουσίας. Η κατάχρηση εξουσίας από τους δράστες απάτης περιλαμβάνει σκόπιμη κακοδιαχείριση και ψευδή αναφορά οργανωτικών πόρων (σταθερού και κυκλοφορούντος ενεργητικού). Ανεξάρτητα από το είδος ή τη φύση των τομέων, υπάρχουν διάφορες κατηγορίες οικονομικών εγκλημάτων και άλλων μορφών επαγγελματικής δραστηριότητας, όπως παραβιάσεις αδικημάτων και εμπιστοσύνης των εργαζομένων.

Παρακάτω παρατίθενται οι ακόλουθοι ορισμοί προκειμένου να επεξηγηθεί η έννοια της απάτης περαιτέρω.

Η απάτη αντιπροσωπεύει το άθροισμα των παρατυπιών και των παράνομων ενεργειών που διαπράττονται με σκοπό την εξαπάτηση.

Η απάτη αναφέρεται στην έλλειψη επικοινωνιακών πληροφοριών παραβιάζοντας μία συγκεκριμένη υποχρέωση και καταχρώντας κεφάλαια από τους αρχικούς τους στόχους.

Ως απάτη θεωρείται οποιαδήποτε ενέργεια ή ακούσια παράλειψη όσον αφορά τη χρήση ή παρουσίαση ψευδών, εσφαλμένων ή ελλιπών δηλώσεων και εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων και ποινικών πράξεων.

Μέσα από έναν πιο περίπλοκο ορισμό, η απάτη μπορεί να επιτευχθεί από οποιοδήποτε πρόσωπο που στοχεύει να αποκτήσει κάποιο κέρδος ή να προκαλέσει μια απώλεια, ή ακόμη και να εκθέσει τους άλλους σε κίνδυνο με ανέντιμο τρόπο.

4.3 ΕΙΔΗ ΑΠΑΤΗΣ

Υπάρχουν δύο είδη απάτης που διαπράττονται μέσα σε μία επιχείρηση (Ozkul & Pamukcu, 2012) :

A) Προσωπική χρήση επιχειρηματικών πόρων

B) Ψευδής σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης

Ωστόσο, υπάρχουν και άλλοι τρόποι με τους οποίους οι εργαζόμενοι μπορούν να υποκινήσουν μία απάτη μέσα στην εταιρία:

- Κατάσχεση των χρημάτων κατά τη συλλογή τους, αλλά πριν καταγραφούν στους λογαριασμούς.
- Κλοπή των μετρητών της επιχείρησης.
- Παραβίαση των τραπεζικών αρχείων.
- Πραγματοποίηση πληρωμών που δεν πρέπει να γίνονται ή να έχουν γίνει προηγουμένως.
- Δημιουργία πλασματικών χρεών και πραγματοποίηση πληρωμών για ιδιωτικό συμφέρον.
- Απογραφή και απόρριψη κλοπής.

- Προμήθειες γραφείου και κλοπή πάγιου περιουσιακού στοιχείου.
- Δημιουργία φανταστικών εξόδων και απόκτηση εκταμιεύσεων.
- Δημιουργία υπαλλήλων φάντασμα και υπεξαίρεση των μισθών / των μισθών τους.
- Πώληση επιχειρηματικών περιουσιακών στοιχείων κάτω από την αγοραία αξία.
- Η συμμόρφωση των οικονομικών καταστάσεων με τους προϋπολογισμούς.
- Λήψη αθέμιτων κερδών, παρουσιάζοντας ψευδώς την αξία της επιχείρησης.

4.4 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΣΩΝ ΔΙΑΠΡΑΤΤΟΥΝ ΑΠΑΤΗ

Τα χαρακτηριστικά όσων διαπράττουν απάτη μέσα σε έναν οργανισμό είναι τα ακόλουθα (Ozkul & Pamukcu, 2012):

Φύλο: Έρευνα από την Ένωση Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (ACFE) που πραγματοποιήθηκε ανάμεσα σε 2.000 απατεώνες αποκάλυψαν πολλά χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με αυτήν την έρευνα, τρία στα τέσσερα άτομα που διαπράττουν απάτη στις επιχειρήσεις είναι άνδρες.

Οικογενειακή κατάσταση: Αποδεικνύεται ότι ο αριθμός των παντρεμένων εργαζομένων που διαπράττουν απάτη είναι υψηλότερος από τους ανύπαντρους εργαζόμενους.

Κατάσταση εκπαίδευσης: Καθώς το επίπεδο εκπαίδευσης αυξάνεται, ο αριθμός των εκπαιδευτικών και το ποσοστό της απάτης αυξάνονται επίσης. Το ποσό της απάτης είναι πολύ υψηλότερο, όταν πρόκειται για εργαζόμενους που είχαν λάβει καλή εκπαίδευση.

Επίπεδο IQ: Οι εργαζόμενοι με υψηλότερα επίπεδα IQ ή εκείνοι που ισχυρίζονται ότι έχουν υψηλό IQ εκφράζουν έντονα την επιθυμία για διάπραξη απάτης. Ο βασικός λόγος αυτής της κατάστασης είναι ότι αυτό το είδος ανθρώπων προκαλεί τις δομές εσωτερικού ελέγχου και τα συστήματα ασφαλείας της επιχείρησης στην οποία εργάζονται και ικανοποιούν τον εαυτό τους, μέσα από αυτήν.

Επίπεδο ηλικίας: Οι εργαζόμενοι κάθε ηλικίας θα μπορούσαν να διαπράξουν απάτη, αλλά ο αριθμός και η ποσότητα της απάτης είναι υψηλότερα για τους ηλικιωμένους.

Συνθήκες εργασίας: Γενικά οι εργαζόμενοι που έρχονται νωρίτερα και φεύγουν αργότερα διαπράττουν περισσότερες δόλιες δραστηριότητες. Ειδικά οι εργαζόμενοι που παρουσιάζουν τις ημιτελείς εργασίες τους ως δικαιολογία και θέλουν να εργαστούν μόνοι τους μέχρι αργά το βράδυ έχουν περισσότερες πιθανότητες να διαπράξουν απάτη.

Θέση στην επιχείρηση: Κάθε άτομο που εργάζεται στην επιχείρηση έχει πιθανότητα να διαπράττει απάτη. Ωστόσο, μελέτες δείχνουν ότι σε σχέση με το μέγεθος της απάτης, οι

εργαζόμενοι σε διευθυντικές θέσεις είναι πολύ πιο μπροστά από τους άλλους υπαλλήλους ως προς τη διάπραξη της απάτης.

Εξωτερικές σχέσεις: Ένας άλλος δείκτης είναι το επίπεδο των σχέσεων ανάμεσα στους εργαζομένους σε σχέση με τρίτους. Όταν ένας εργαζόμενος νιώσει πολύ οικεία με τους ανθρώπους που αγοράζουν και πωλούν αγαθά και υπηρεσίες από την επιχείρηση, τότε οι συνθήκες γίνονται αποδεκτές για να διαπραχθεί απάτη.

4.5 ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΑΠΑΤΗΣ

Η προετοιμασία ενός σωστού σχεδίου ελέγχου βοηθά τους ελεγκτές να εντοπίσουν περιοχές με πιθανή ευπάθεια, παραπτώματα που απαιτούν πρόσθετη προσοχή ή και περιοχές όπου υπάρχει κίνδυνος οικονομικής ανακρίβειας μεγαλύτερος από ό, τι σε κάποιες άλλες περιοχές (Mawutor, 2014). Επειδή ο στόχος του ελέγχου σύμφωνα με τα επαγγελματικά πρότυπα είναι η εύλογη βεβαιότητα και όχι η απόλυτη διαβεβαίωση ότι οι οικονομικές καταστάσεις δεν περιέχουν ουσιώδεις ανακρίβειες, ένας σωστά σχεδιασμένος έλεγχος μπορεί να μην εντοπίζει μία ουσιώδη ανακρίβεια που προκύπτει από σφάλματα ή απάτη. Οι έλεγχοι συνήθως περιλαμβάνουν δοκιμή δειγματοληψίας δεδομένων και κρίνουν ποια στοιχεία πρέπει να συλλέξουν, πόσο σημαντικά είναι, την έκταση και τη φύση τους και το καλύτερο τρόπο που πρέπει να ακολουθήσει για να τα συγκεντρώσει. Επειδή οι ελεγκτές δεν εξετάζουν κάθε συναλλαγή και γεγονός, δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι θα εντοπιστούν όλες οι ουσιώδεις ανακρίβειες, που προκλήθηκαν από σφάλμα ή από απάτη.

4.6 ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗ ΑΠΑΤΗΣ

Η διοίκηση έχει την πρωταρχική ευθύνη να δημιουργήσει μια κουλτούρα μέσα στην εταιρία για να εμποδίσει την εμφάνιση φαινομένων απάτης (Agung, 2015). Το κλειδί για την πρόληψη της απάτης σε κάθε εταιρεία είναι η ανάπτυξη και βελτίωση ενός αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου. Τα θεμέλια ενός τέτοιου συστήματος είναι μια φιλοσοφία διαχείρισης που να είναι ευαίσθητη στον κίνδυνο απάτης. Τα κύρια στοιχεία του συστήματος είναι: η προσεκτική πρόσληψη προσωπικού, η πολιτιστική ακεραιότητα και η πρόληψη των ζημιών μέσα σε έναν οργανισμό, και ο έλεγχος μίας σειράς δόλιων συναλλαγών μέσω ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Σύμφωνα με αρκετές επαγγελματικές οργανώσεις, όπως η Ένωση Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (ACFE), οι Διεθνείς Διευθυντές Οικονομικών (FEI), η Ένωση Ελέγχου και Ελέγχου Πληροφοριακών Συστημάτων (ISACA), το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA), το Ινστιτούτο Λογιστικών Διαχειριστών (IMA) και την Εταιρεία Ανθρώπινου Δυναμικού. Η διαχείριση των πόρων (SHRM) εξέδωσε μία

κατευθυντήρια γραμμή για τη διοίκηση για την πρόληψη και εντοπισμό απάτης, γνωστή ως πρόγραμμα καταπολέμησης της απάτης. Αυτή η κατευθυντήρια γραμμή επισημαίνει τις δράσεις που πρέπει να πραγματοποιηθούν για την πρόληψη της απάτης στον οργανισμό και είναι οι ακόλουθες: α) πολιτισμός της ειλικρίνειας και της ηθικής, β) διαδικασίες και ελέγχοι κατά της απάτης, και γ) κατάλληλη διαδικασία επίβλεψης. Επιπλέον, με βάση τα επαγγελματικά ελεγκτικά πρότυπα τόσο οι υπεύθυνοι για τη διακυβέρνηση μίας οντότητας όσο και η διοίκηση ευθύνονται για τον εντοπισμό της απάτης (Saxunova, 2012). Αυτό συνεπάγεται την καθιέρωση μιας κουλτούρας ειλικρίνειας και δεοντολογικής συμπεριφοράς, βασισμένης σε ένα ισχυρό σύνολο βασικών αξιών το οποίο παρέχει βάση στους εργαζόμενους ως προς τον τρόπο που η οντότητα διεξάγει τις δραστηριότητές της. Η δημιουργία μιας νοοτροπίας τιμιότητας και δεοντολογικής συμπεριφοράς περιλαμβάνει τον καθορισμό του σωστού τόνου δημιουργώντας ένα θετικό περιβάλλον εργασίας, προσλαμβάνοντας, εκπαιδεύοντας και προωθώντας τους κατάλληλους υπαλλήλους και απαιτώντας από αυτούς την επιβεβαίωση των ευθυνών τους και τη λήψη κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση της πραγματικής, ύποπτης ή υποτιθέμενης απάτης. Τέλος, είναι ευθύνη της διοίκησης να δημιουργήσει ένα περιβάλλον ελέγχου και να διατηρεί πολιτικές και διαδικασίες που σχετίζονται με τον στόχο της οικονομικής οντότητας να συντάσσει οικονομικές καταστάσεις που να παρέχουν μια αληθή και ακριβή εικόνα (ή να παρουσιάζονται δίκαια από όλες τις ουσιώδεις απόψεις) σύμφωνα με το ισχύον πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και να διαχειρίζεται κινδύνους που ενδέχεται να δημιουργήσουν ουσιώδεις ανακρίβειες στις συγκεκριμένες οικονομικές καταστάσεις.

4.7 ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ (FORENSIC ACCOUNTING)

Η εγκληματολογική λογιστική περιλαμβάνει τη χρήση λογιστικών, ελεγκτικών και ερευνητικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την επίλυση νομικών θεμάτων. Είναι ο τομέας της λογιστικής που περιγράφει δεσμεύσεις που προκύπτουν από πραγματικές ή προβλεπόμενες διαφορές (Seweje et al, 2009). Η εγκληματολογική λογιστική είναι η επιστήμη που ασχολείται με τη σχέση και την εφαρμογή των οικονομικών, λογιστικών, φορολογικών και ελεγκτικών γνώσεων για την ανάλυση, διερεύνηση, έρευνα, δοκιμή και εξέταση των θεμάτων αστικού και ποινικού δικαίου, αλλά και της νομολογίας γενικότερα. Όσον αφορά τον τομέα της απάτης, η εγκληματολογική λογιστική διαφέρει σημαντικά από την παραδοσιακή μέθοδο του ελεγκτή ή λογιστή. Η ανάλυση της απάτης στην εγκληματολογική λογιστική περιλαμβάνει ένα κρίσιμο στοιχείο που είναι η διαισθητική ικανότητα ώστε να εντοπίζεται η συγκεκριμένη απάτη. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή

λογιστική, όπου ο λογιστής μπορεί να έχει εμπειρία σε μία βιομηχανία, αλλά δεν έχει τις απαραίτητες εμπειρίες γενικότερα ώστε να διεξαγάγει μια αρμόδια έρευνα. Ένας λογιστής όμως, που ασχολείται με την εγκληματολογική λογιστική μπορεί να βοηθήσει στην διεξαγωγή ερευνών για λογιστικά θέματα με τους εξής τρόπους:

Επανεξέταση της πραγματικής κατάστασης και παροχή προτάσεων σχετικά με τα πιθανά μαθήματα δράσης.

Βοήθεια για την προστασία και την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων.

Συντονισμό άλλων εμπειρογνομόνων, συμπεριλαμβανομένων:

- Ιδιωτικών ερευνών
- Εξεταστών εγγράφων
- Μηχανικών συμβούλων

Παροχή βοήθειας για την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων μέσω αστικής ή ποινικής δίωξης.

Εκτός από τους τρόπους που αναφέραμε παραπάνω, ένας λογιστής που ασχολείται με την εγκληματολογική λογιστική μπορεί να κάνει κι άλλα πράγματα σε σχέση με έναν παραδοσιακό λογιστή, τα οποία είναι:

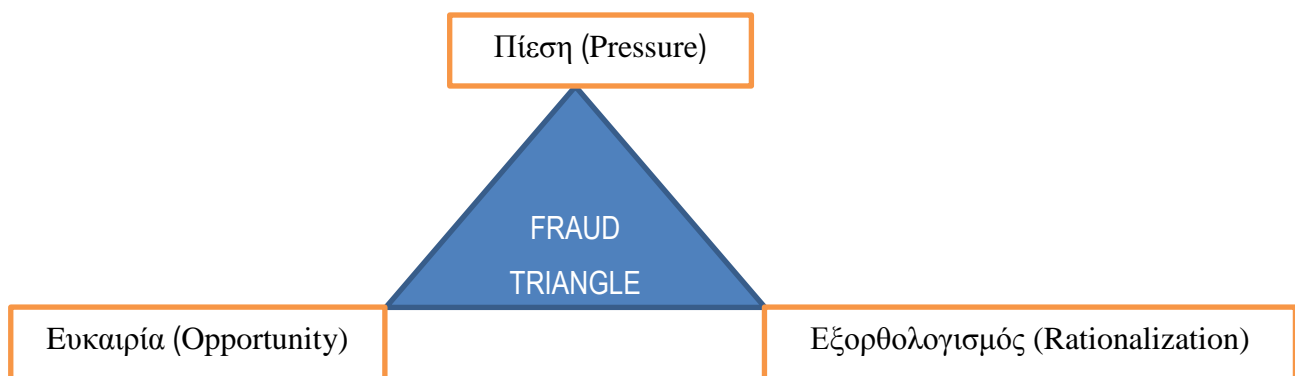
- Ο εγκληματολογικός λογιστής απασχολεί πολύ υψηλότερο βαθμό επαγγελματικού σκεπτικισμού όταν διεξάγει το έργο του. Δεν είναι ικανός να δεχτεί εξηγήσεις και έγγραφα στην ονομαστική τους αξία.
- Ένας εγκληματολογικός λογιστής ξέρει να τρυπώνει πολύ περισσότερο στα γεγονότα και τα ζητήματα από έναν ελεγκτή παράδοσης.
- Ένας εγκληματολογικός λογιστής είναι πιο εξοικειωμένος με τον τρόπο με τον οποίο οι εργαζόμενοι μπορούν να καταχραστούν τους ελέγχους και τις διαδικασίες.
- Σχετικά με τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, ένας εγκληματολογικός λογιστής είναι πιο έμπειρος στο πού να κοιτάξει και ποια είδη αποδείξεων πρέπει να αναζητήσει αλλά και πώς να τα εξάγει.
- Ο εγκληματολογικός λογιστής είναι πιο έμπειρος στη συνέντευξη και την απόκτηση πληροφοριών από το προσωπικό της εταιρείας, τους μάρτυρες και τα θέματα.
- Ένας εγκληματολογικός λογιστής είναι πιο έμπειρος στην ερμηνεία γεγονότων και αποδεικτικών στοιχείων καθώς και στο πώς να παρουσιάζει τα ευρήματά του με τέτοιο τρόπο που θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την υποστήριξη εγκληματικών, διοικητικών και πολιτικών διαδικασιών. Για την καταπολέμηση της απάτης, μια

εταιρεία θα φέρει σε έναν εγκληματολογικό λογιστή, έναν επαγγελματία με χρηματοοικονομικές γνώσεις για να καθορίσει ακριβώς τι συμβαίνει.

- Ένας εγκληματολογικός λογιστής έχει έντονη κατανόηση και έκτη αίσθηση για γεγονότα και αποδεικτικά στοιχεία που δεν είναι προφανή, αλλά αυτό μπορεί έμμεσα να επαληθεύσει, να υποστηρίξει ή να αντικρούσει μια συγκεκριμένη εξήγηση, μία συναλλαγή ή μία δραστηριότητα.

4.8 ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ (FRAUD TRIANGLE)

Η εταιρική απάτη είναι ένα θέμα που έχει λάβει σημαντική και αυξανόμενη προσοχή από τις ρυθμιστικές αρχές, τους ελεγκτές και το κοινό (Kassem & Higson, 2012). Οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι αυτοί που τους ζητείται όλο και περισσότερο να βοηθήσουν τους οργανισμούς να αποτρέψουν και να εντοπίσουν τις απάτες. Η ανίχνευση της απάτης δεν είναι εύκολη υπόθεση και απαιτεί βαθιά γνώση σχετικά με τη φύση της, για ποιο λόγο διαπράττεται και πώς μπορεί να αποκαλυφθεί. Η θεωρία απάτης του Cressey εξηγεί γιατί οι παραβάτες διαπράττουν απάτη και χρησιμοποιήθηκε ευρέως από ρυθμιστές, επαγγελματίες και ακαδημαϊκούς. Αυτή η θεωρία είναι γνωστή ως τρίγωνο απάτης. Ωστόσο, οι επικριτές του τριγώνου απάτης υποστήριξαν δεν μπορεί να βοηθήσει μόνο του στην εξήγηση της απάτης διότι δύο από τους παράγοντες δεν μπορούν να παρατηρηθούν (εξορθολογισμός και πίεση), και άλλοι σημαντικοί παράγοντες, όπως ικανότητες των απατεώνων, αγνοούνται. Η πρώτη πλευρά του τριγώνου απάτης αντιπροσωπεύει μια πίεση ή κίνητρο να διαπράξει κάποιος τη δόλια πράξη, η δεύτερη πλευρά αντιπροσωπεύει μια αντιληπτή ευκαιρία, και η τρίτη πλευρά είναι ο εξορθολογισμός.

Σχήμα 4.1 Το τρίγωνο της απάτης (The fraud triangle)

Pressure (Πίεση): Η πίεση αναφέρεται στους παράγοντες που οδηγούν σε ανήθικες συμπεριφορές. Κάθε δράστης απάτης αντιμετωπίζει κάποια πίεση για να διαπράξει ανήθικη συμπεριφορά (Abdullahi & Mansor, 2015). Αυτή η πίεση μπορεί να είναι οικονομική αλλά και όχι. Η αντίληψη της πίεσης μπορεί να υπάρξει με διάφορους τρόπους, ιδίως σε μη οικονομικές ανάγκες. Η χρηματοοικονομική πίεση αναγνωρίζεται ως ο πιο συνηθισμένος παράγοντας που οδηγεί μια οντότητα σε μια κακή δράση. Συγκεκριμένα, περίπου το 95% όλων των περιπτώσεων απάτης έχουν διαπραχθεί λόγω των οικονομικών πιέσεων που δέχεται ο απατεώνας. Κατόπιν έρευνας, έχουν διαπιστωθεί διάφοροι λόγοι που μπορούν να ευνοήσουν την πίεση όπως η απληστία, οι μεγάλες δαπάνες ή το προσωπικό χρέος, το οικογενειακό οικονομικό πρόβλημα ή κάποιο πρόβλημα υγείας, ο εθισμός στα ναρκωτικά και ο τζόγος.

Opportunity (Ευκαιρία): Το δεύτερο απαραίτητο στοιχείο του τριγώνου απάτης είναι η αντιληπτή ευκαιρία. Η ευκαιρία δημιουργείται από ένα αναποτελεσματικό σύστημα ελέγχου ή διακυβέρνησης που επιτρέπει σε ένα άτομο να διαπράξει οργανωτική απάτη. Στον τομέα της λογιστικής, αυτό ονομάζεται αδυναμία εσωτερικού ελέγχου. Η ιδέα της αντιλαμβανόμενης ευκαιρίας υποδηλώνει ότι οι άνθρωποι θα επωφεληθούν από τις περιστάσεις που τους έχουν παρουσιασθεί. Η φύση της αντιλαμβανόμενης ευκαιρίας είναι όπως και της αντιληπτής πίεσης με την έννοια ότι η ευκαιρία δεν χρειάζεται να είναι πραγματική. Ωστόσο, η ευκαιρία υπάρχει στην αντίληψη και την πεποίθηση του δράστη. Στις περισσότερες περιπτώσεις, όσο μικρότερος είναι ο κίνδυνος σύλληψης, τόσο πιο πιθανό είναι να υπάρξει απάτη. Αρκετοί παράγοντες οδηγούν στην ύπαρξη μιας ευκαιρίας για διάπραξη δόλιων δραστηριοτήτων σε έναν οργανισμό, όπως η αμέλεια της παραβίασης των πολιτικών από τους εργαζόμενους και η έλλειψη πειθαρχικών μέτρων.

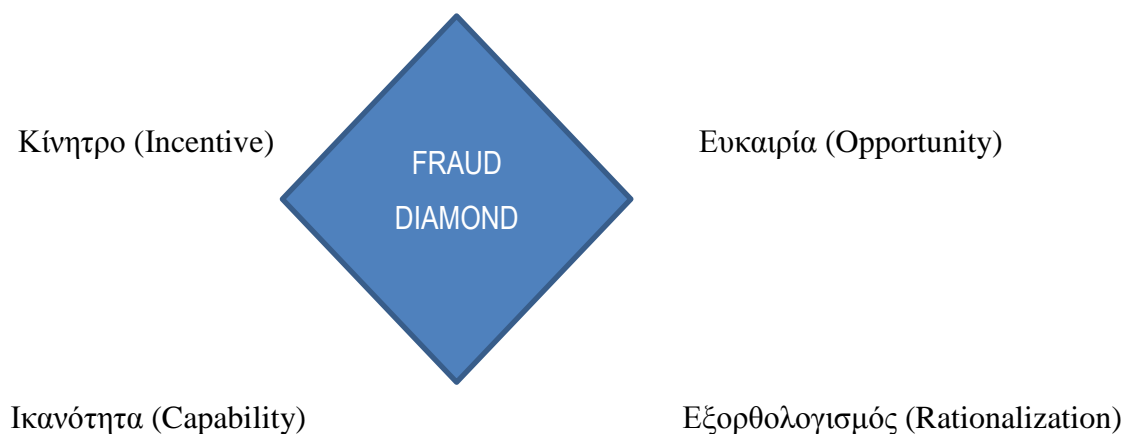
Rationalization (Εξορθολογισμός): Ο εξορθολογισμός είναι το τρίτο στοιχείο αυτής της θεωρίας. Αυτή η έννοια δείχνει ότι ο δράστης πρέπει να διατυπώσει κάποια ηθικά αποδεκτή ιδέα για 'αυτόν πριν ασκήσει ανήθικη συμπεριφορά. Ο εξορθολογισμός αναφέρεται στην αιτιολόγηση και δικαιολογεί ότι η ανήθικη συμπεριφορά διαφέρει από την εγκληματική δραστηριότητα. Αν ένα άτομο δεν μπορεί να δικαιολογήσει ανέντιμες ενέργειες, είναι απίθανο να εμπλακεί σε απάτη. Μερικά παραδείγματα των εξορθολογισμών της δόλιας συμπεριφοράς περιλαμβάνουν "δανείζω μόνο τα χρήματα", "είχα δικαίωμα στα χρήματα επειδή ο εργοδότης μου με εξαπατά ". Επιπλέον, όσοι διαπράττουν απάτες δικαιολογούν τη δράση τους υποστηρίζοντας "έπρεπε να κλέβω για να φροντίσω για την οικογένειά μου ", " μερικοί άνθρωποι το έκαναν και γιατί όχι και εγώ ". Ο εξορθολογισμός είναι δύσκολο να παρατηρηθεί, καθώς είναι αδύνατο να διαβάσουμε το μυαλό του δράστη απάτης. Άτομα που

διαπράττουν απάτες έχουν ένα συγκεκριμένο σκεπτικό που τους επιτρέπει να δικαιολογούν ή να συγχωρούν τις δόλιες ενέργειές τους.

4.9 ΤΟ ΔΙΑΜΑΝΤΙ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ (FRAUD DIAMOND)

Το τρίγωνο της απάτης θα μπορούσε να ενισχυθεί για να βοηθήσει ακόμα περισσότερο στην πρόληψη και ανίχνευση της απάτης, εξετάζοντας ένα τέταρτο στοιχείο (Wolfe & Hermanson, 2004). Εκτός από την πίεση, τις ευκαιρίες και τον εξορθολογισμό, η ικανότητα ενός ατόμου αποτελεί το τέταρτο στοιχείο: τα προσωπικά χαρακτηριστικά και οι ικανότητες ενός ατόμου διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ύπαρξη της απάτης, ακόμη και με την παρουσία των τριών άλλων στοιχείων. Πολλές απάτες, ειδικά μερικές από αυτές των πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων, δεν θα είχαν συμβεί χωρίς το σωστό άτομο με τις κατάλληλες δυνατότητες. Η ευκαιρία ανοίγει την πόρτα της απάτης και τα κίνητρα και ο εξορθολογισμός μπορούν να προσελκύσουν το άτομο προς αυτήν. Αλλά το πρόσωπο που διαπράττει την απάτη πρέπει να έχει την ικανότητα να αναγνωρίσει την ανοιχτή πόρτα ως ευκαιρία και να το εκμεταλλευτεί. Αναλυτικά, τα τέσσερα στοιχεία είναι:

- Κίνητρο: Θέλω ή χρειάζομαι απάτη.
- Ευκαιρία: Υπάρχει μια αδυναμία στο σύστημα που θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί το σωστό άτομο. Η απάτη είναι δυνατή.
- Εξορθολογισμός: Είμαι πεπεισμένος ότι αυτή η δόλια συμπεριφορά αξίζει τους κινδύνους.
- Δυνατότητα: Έχω τα απαραίτητα γνωρίσματα και τις ικανότητες να είμαι το σωστό άτομο για να το τραβήξω. Έχω αναγνωρίσει αυτή τη συγκεκριμένη ευκαιρία απάτης και μπορώ να τη μετατρέψω σε πραγματικότητα.

Σχήμα 4.2 Το διαμάντι της απάτης (The fraud diamond)

4.10 ΑΠΑΤΗ ΜΕΣΩ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ (CREDIT CARD FRAUD)

Η απάτη με πιστωτικές κάρτες μπορεί να οριστεί ως μία μη εξουσιοδοτημένη δραστηριότητα λογαριασμού από ένα πρόσωπο για το οποίο ο λογαριασμός δεν προοριζόταν. Λειτουργικά, αυτό είναι ένα γεγονός για το οποίο μπορεί να αναληφθεί δράση για να σταματήσει η τρέχουσα κατάχρηση και να ενσωματωθούν πρακτικές διαχείρισης κινδύνου για προστασία παρόμοιων δράσεων στο μέλλον. Με απλά λόγια, η απάτη με πιστωτικές κάρτες προκύπτει όταν ένα άτομο χρησιμοποιεί άλλη προσωπική πιστωτική κάρτα για προσωπικούς λόγους, ενώ ο κάτοχος της κάρτας και ο εκδότης της κάρτας δεν γνωρίζουν ότι η κάρτα χρησιμοποιείται (Patidar & Sharma, 2011). Η απάτη με πιστωτικές κάρτες μπορεί να διαπράττεται με διάφορους τρόπους όπως με απλή κλοπή, απάτη κατά την εφαρμογή και πλαστά χαρτιά. Σε όλα αυτά, ο απατεώνας χρησιμοποιεί μια φυσική κάρτα, αλλά η φυσική κατοχή δεν είναι απαραίτητη για να διαπραχθεί απάτη μέσω πιστωτικής κάρτας. Η χρήση κλεμμένης κάρτας είναι ίσως το πιο απλό είδος απάτης με πιστωτικές κάρτες. Σε αυτή την περίπτωση, ο απατεώνας συνήθως ξοδεύει όσο το δυνατόν περισσότερα σε όσο το δυνατό λιγότερο διάστημα πριν να εντοπιστεί η κλοπή (Bolton & Hand, 2002).

ΕΙΔΗ ΑΠΑΤΗΣ ΜΕΣΩ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ

1. Απάτη πτώχευσης: Το συγκεκριμένο είδος επικεντρώνεται στην πτώχευση απάτης και υποστηρίζει τη χρήση πιστωτικής έκθεσης από τα πιστωτικά γραφεία ως πηγή πληροφοριών σχετικά με τα δημόσια αρχεία των προσφευγόντων καθώς και την πιθανή εφαρμογή ενός μοντέλου πτώχευσης (Delamaire et al, 2009). Η απάτη σε περίπτωση πτώχευσης είναι ένας από τους πιο δύσκολους τύπους όσον αφορά την πρόβλεψή της. Ωστόσο, υπάρχουν μερικές μέθοδοι ή τεχνικές που μπορούν να βοηθήσουν στην πρόληψή της.
2. Κλοπή απάτης: Αυτός ο τομέας επικεντρώνεται στην απάτη κλοπής. Η συγκεκριμένη απάτη έχει να κάνει με τη χρήση κάρτας που δεν ανήκει στο πρόσωπο που διαπράττει την απάτη. Ο δράστης θα κλέψει την κάρτα κάποιου άλλου και θα την χρησιμοποιήσει όσες φορές θέλει προτού μπλοκαριστεί η κάρτα. Όσο νωρίτερα αντιδράσει ο ιδιοκτήτης και επικοινωνήσει με την τράπεζα, τόσο πιο γρήγορα η τράπεζα θα λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να σταματήσει τον κλέφτη.
3. Απάτη μέσω εφαρμογής: Η απάτη μέσω εφαρμογής υφίσταται όταν κάποιος θέλει να υποβάλλει αίτηση για πιστωτική κάρτα με ψευδείς πληροφορίες. Για την ανίχνευση απάτης στις αιτήσεις, η λύση είναι η εφαρμογή ενός συστήματος που να επιτρέπει τον εντοπισμό ύποπτων εφαρμογών. Για να ανιχνευτεί η απάτη αυτή, πρέπει να υπάρχουν

δύο διαφορετικές καταστάσεις που είναι: οι αιτήσεις να προέρχονται από το ίδιο άτομο με τις ίδιες λεπτομέρειες, τα λεγόμενα αντίγραφα και οι αιτήσεις να προέρχονται από διαφορετικά άτομα με παρόμοιες λεπτομέρειες, ονομαζόμενοι απατεώνες ταυτότητας.

4. Συμπεριφορική απάτη: Η απάτη αυτή συμβαίνει όταν έχουν ληφθεί λεπτομέρειες σχετικά με τις νόμιμες κάρτες με δόλο και οι πωλήσεις πραγματοποιούνται στο όνομα του κατόχου της κάρτας. Αυτές οι πωλήσεις περιλαμβάνουν τηλεφωνικές πωλήσεις και συναλλαγές ηλεκτρονικού εμπορίου, όπου απαιτούνται μόνο οι λεπτομέρειες της κάρτας. Η απάτη συμπεριφοράς μπορεί να εντοπιστεί μέσω μιας εφαρμογής scorecard που προβλέπει ποιοι πελάτες είναι πιθανό να διαπράξουν απάτη. Οι παραδοσιακές πιστωτικές κάρτες χρησιμοποιούνται για την ανίχνευση πελατών που είναι πιθανόν να απατήσουν.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΑΠΑΤΗΣ ΜΕΣΩ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ

1. Δέντρο απόφασης: Η ιδέα ενός δέντρου ομοιότητας χρησιμοποιώντας τη λογική του δέντρου απόφασης έχει αναπτυχθεί (Delamare et al, 2009). Το δέντρο ομοιότητας ορίζεται αναδρομικά: οι κόμβοι έχουν ετικέτες με ονόματα χαρακτηριστικών, οι άκρες επισημαίνονται με ιδιότητες που ικανοποιούν κάποια κατάσταση και τα φύλλα περιέχουν έναν συντελεστή έντασης που ορίζεται ως ο λόγος του αριθμού των συναλλαγών που ικανοποιούν αυτές τις συνθήκες σε σχέση με το σύνολο των νόμιμων συναλλαγών. Το πλεονέκτημα της μεθόδου είναι ότι είναι εύκολο να εφαρμοστεί και να κατανοηθεί. Από την άλλη, το μειονέκτημα αυτού του συστήματος είναι ότι χρειάζεται να ελέγχεται κάθε συναλλαγή μία προς μία.
2. Γενετικοί αλγόριθμοι και άλλοι αλγόριθμοι: Οι αλγόριθμοι συνιστώνται συχνά ως μέθοδοι πρόβλεψης που χρησιμοποιούνται ως μέσο ανίχνευσης της απάτης. Ένας αλγόριθμος μπορεί να βασίζεται στον γενετικό προγραμματισμό προκειμένου να θεσπίσει λογικούς κανόνες ικανούς να ταξινομήσουν τις συναλλαγές με πιστωτικές κάρτες σε ύποπτες και μη ύποπτες τάξεις.
3. Τεχνικές συγκέντρωσης: Η ανάλυση ομάδας ομοτίμων στελεχών είναι ένα σύστημα που επιτρέπει την ταυτοποίηση λογαριασμών που συμπεριφέρονται διαφορετικά από άλλους για μία δεδομένη στιγμή ενώ πριν συμπεριφερόταν με τον ίδιο τρόπο. Αυτοί οι λογαριασμοί σημαίνονται ως ύποπτοι. Οι αναλυτές της απάτης πρέπει να διερευνήσουν αυτές τις περιπτώσεις.

4. Νευρωνικά δίκτυα: Συνιστώνται για ανίχνευση απάτης (Patidar & Sharma, 2011). Η ανίχνευση απάτης με βάση το νευρωνικό δίκτυο βασίζεται πλήρως στην εργασία του ανθρώπινου εγκεφάλου. Το νευρωνικό σύστημα μπορεί να κάνει έναν υπολογιστή ικανό να σκεφτεί. Καθώς ο ανθρώπινος εγκέφαλος μαθαίνει μέσω της προηγούμενης εμπειρίας και χρησιμοποιεί τις γνώσεις του ή την εμπειρία στη λήψη αποφάσεων στα καθημερινά προβλήματα ζωής, η ίδια τεχνική εφαρμόζεται για την ανίχνευση απάτης μέσω πιστωτικών καρτών. Όταν ένας συγκεκριμένος καταναλωτής χρησιμοποιεί την πιστωτική του κάρτα, παρατηρείται ένα σταθερό μοτίβο της χρήσης πιστωτικών καρτών, που προκύπτει από τον τρόπο που ο καταναλωτής χρησιμοποιεί την πιστωτική του κάρτα.

ΞΕΠΛΥΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ (MONEY LAUNDERING)

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι η διαδικασία της παρακώλυσης της πηγής, της κυριότητας ή της χρήσης κεφαλαίων, συνήθως μετρητών, που αποτελούν κέρδη από παράνομη δραστηριότητα. Το ξέπλυμα χρήματος περιλαμβάνει τρία στάδια, τα οποία είναι (Bolton and Hand, 2002):

- Τοποθέτηση: Εισαγωγή των μετρητών στο τραπεζικό σύστημα ή τη νόμιμη επιχείρηση (π.χ. τα τραπεζογραμμάτια που λαμβάνονται από τις συναλλαγές λιανικών φαρμάκων και πάνε στο ταμείο). Ένας τρόπος για να γίνεται αυτό είναι να πληρώνονται πολύ φουσκωμένα ποσά για εμπορεύματα που εισάγονται στα διεθνή σύνορα.
- Στρώση: Διεξαγωγή πολλαπλών συναλλαγών μέσω πολλών λογαριασμών με διαφορετικούς κατόχους στα διαφορετικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στα πλαίσια του νόμιμου οικονομικού συστήματος.
- Ολοκλήρωση: Συγχώνευση των κεφαλαίων με τα χρήματα που έχουν ληφθεί από νόμιμες δραστηριότητες.

ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ (TELECOMMUNICATION FRAUDS)

Ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών έχει επεκταθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια με την ανάπτυξη της τεχνολογίας των κινητών τηλεφώνων (Bolton and Hand, 2002). Με την αύξηση του αριθμού των χρηστών των κινητών τηλεφώνων, άρχισε να αυξάνεται και η τηλεπικοινωνιακή απάτη. Διάφορες εκτιμήσεις έχουν γίνει για το κόστος αυτής της απάτης. Υπάρχουν πολλά διαφορετικά είδη απάτης στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και αυτές μπορούν να εμφανιστούν σε διάφορα επίπεδα. Οι δύο πιο διαδεδομένοι τύποι είναι η απάτη

συνδρομής και η υπερκαλυπτόμενη απάτη. Η απάτη συνδρομής εμφανίζεται όταν ο απατεώνας αποκτά συνδρομή σε μια υπηρεσία, συχνά με ψευδή στοιχεία ταυτότητας, χωρίς καμία πρόθεση πληρωμής. Ενώ, η υπερεπικαλυπτόμενη απάτη είναι η χρήση μιας υπηρεσίας χωρίς την απαραίτητη εξουσιοδότηση. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να πραγματοποιηθεί η υπερκαλυπτόμενη απάτη, συμπεριλαμβανομένης της κλωνοποίησης του κινητού τηλεφώνου και της λήψης λεπτομερειών τηλεφωνικής κάρτας. Η υπερκαλυπτόμενη απάτη εμφανίζεται γενικά στα επίπεδα ατομικών κλήσεων ενώ οι ψευδείς κλήσεις εμπλέκονται με τις νόμιμες. Άλλοι τύποι απάτης στον τομέα των τηλεπικοινωνιών περιλαμβάνουν το "φάντασμα" (τεχνολογία που κόβει το δίκτυο έτσι ώστε να υπάρχει ελευθερία στις κλήσεις) και η απάτη εσωτερικών χρηστών, όπου οι υπάλληλοι της εταιρείας τηλεπικοινωνιών πωλούν πληροφορίες σε εγκληματίες που μπορούν να εκμεταλλευτούν για δόλιο κέρδος.

4.11 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΑΤΗ (FINANCIAL FRAUD)

Με την άνθηση του διαδικτύου και την εφεύρεση άλλων σύγχρονων τεχνολογιών, υπήρξε και μια δραματική αύξηση της απάτης ως προς τα συστήματα που σχετίζονται με όλες τις πτυχές του επιχειρηματικού κόσμου. Μερικά από αυτά τα συστήματα που συνήθως παρατηρούνται περιλαμβάνουν απάτες με πιστωτικές κάρτες, οικονομικές απάτες κατάσχεσης, απάτες συναλλαγών μέσω ηλεκτρονικού εμπορίου, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, απάτες κατά της εισβολής υπολογιστών, τηλεπικοινωνιακές απάτες και απάτες συνδρομής. Η στατιστική και η μηχανική μάθηση που βασίζονται στις τεχνολογίες έχουν αποδειχθεί ότι είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος αποτροπής και ανίχνευση απάτης, αλλά οι απατεώνες είναι προσαρμοστικοί και είναι συνήθως σε θέση να βρουν τρόπους για την καταστρατήγησή τους. Η χρηματοοικονομική απάτη έχει δυσμενείς συνέπειες όχι μόνο για τους μεμονωμένους επενδυτές αλλά για τη συνολική σταθερότητα των παγκόσμιων οικονομιών. Αν και υπάρχουν μικρές διαφοροποιήσεις ως προς τον ορισμό, μια απάτη σε οικονομικές καταστάσεις, σύμφωνα με το σύνδεσμο των πιστοποιημένων εξεταστών απάτης, ως "η σκόπιμη ανακρίβεια ή παράλειψη σημαντικών γεγονότων ή λογιστικών στοιχείων που είναι παραπλανητικά. Στην πράξη, η απάτη των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να περιλαμβάνει: (1) χειραγώγηση των οικονομικών αρχείων, (2) σκόπιμη παράλειψη γεγονότων, συναλλαγών, λογαριασμών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών από τις οποίες καταρτίζονται οι οικονομικές καταστάσεις ή (3) κακή εφαρμογή των λογιστικών αρχών, πολιτικών και διαδικασιών που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση, αναγνώριση, αναφορά και αποκάλυψη επιχειρηματικών συναλλαγών (Zhoua & Karoor, 2010). Η οικονομική απάτη έχει σημαντικές επιπτώσεις στους επενδυτές, τους ρυθμιστές, τους ελεγκτές και το ευρύ κοινό. Τα

τελευταία χρόνια, έχουν αποκαλυφθεί πολλές απάτες υψηλού προφίλ. Αυτές οι απάτες είχαν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία και τις χρηματιστηριακές αγορές σε όλο τον κόσμο, και έχουν οδηγήσει σε μία γενική απώλεια εμπιστοσύνης τις επιχειρήσεις (Abbasí et al, 2012). Οι οικονομικές καταστάσεις είναι τα βασικά έγγραφα μιας επιχείρησης για να αντικατοπτρίζουν την οικονομική της κατάσταση. Μια προσεκτική ανάγνωση των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να αναφέρει εάν η εταιρεία λειτουργεί ομαλά ή βρίσκεται σε κρίση. Αν η εταιρεία βρίσκεται σε κρίση, οι οικονομικές καταστάσεις μπορούν να υποδείξουν αν το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η εταιρεία είναι μετρητά ή κέρδος ή κάτι άλλο. Όλες οι εισηγμένες εταιρείες υποχρεούνται να δημοσιεύουν τα οικονομικά τους στοιχεία κάθε χρόνο και κάθε τρίμηνο. Οι μέτοχοι μπορούν να σχηματίσουν μία καλή ιδέα για το οικονομικό μέλλον των εταιρειών μέσω των οικονομικών καταστάσεών τους και μπορούν να αποφασίζουν αν τα αποθέματα των εταιρειών αξίζει να επενδυθούν (Ravisankar et al, 2010).

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

1. Ταξινόμηση: Η ταξινόμηση είναι ο πιο δημοφιλής και ο μόνος τρόπος που χρησιμοποιήθηκε για τον εντοπισμό δόλιων οικονομικών καταστάσεων (Zhoua & Karoor, 2010). Τα περισσότερα οικονομικά προγράμματα αυτόματης ανίχνευσης απάτης (FSF) χρησιμοποιούν τις μεθοδολογίες μηχανικής μάθησης που συνήθως έχουν μια διαδικασία δύο σταδίων, όπου στο πρώτο στάδιο έχει εκπαιδευτεί ένα μοντέλο χρησιμοποιώντας ένα δείγμα εκπαίδευσης. Το δείγμα εκπαίδευσης οργανώνεται σε πλειάδες και χαρακτηριστικά, με το χαρακτηριστικό της ετικέτας που περιέχει τις τιμές υποδεικνύοντας την προκαθορισμένη κλάση στην οποία ανήκει κάθε πλειάδα. Στο δεύτερο στάδιο, τα αντικείμενα ταξινομούνται μέσω του μοντέλου που υποδυκνείται από το πρώτο στάδιο.
2. Παλινδρόμηση: Η παλινδρόμηση είναι η πιο ευρέως χρησιμοποιούμενη μέθοδος ανίχνευσης οικονομικών απατών. Μετασχηματισμοί μεταβλητών στα μοντέλα παλινδρόμησης έχουν επίσης μελετηθεί στο πλαίσιο της ανίχνευσης απάτης συμπεριλαμβανομένης της σταδιακής υλικοτεχνικής υποστήριξης και της λήψης αποφάσεων πολλαπλών κριτηρίων.
3. Νευρωνικά δίκτυα: Ένα νευρωνικό δίκτυο είναι μια άλλη τεχνική εξόρυξης δεδομένων που έχει χρησιμοποιηθεί με επιτυχία για την ανίχνευση απάτης στις οικονομικές καταστάσεις. Το νευρωνικό δίκτυο είναι ικανό να εξορύξει αλληλοσυνδεόμενα δεδομένα και αποτελεί την κατάλληλη λύση για προβλήματα.

ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Μέσα από έρευνες που έχουν διεξαχθεί, διαπιστώσαμε ότι η δόλια οικονομική απάτη εμφανίζεται συνήθως ως αποτέλεσμα ορισμένων περιβαλλοντικών, θεσμικών ή ατομικών δυνάμεων και ευκαιριών (Mawutor, 2014). Αυτές οι δυνάμεις και οι ευκαιρίες προσθέτουν πιέσεις και κίνητρα που ενθαρρύνουν άτομα και επιχειρήσεις να συμμετάσχουν σε δόλια οικονομική απάτη και παρουσιάζονται σε κάποιο βαθμό σε όλες τις εταιρείες. Ένα συχνό κίνητρο για δόλιες οικονομικές απάτες, που βελτιώνουν την οικονομική εμφάνιση της εταιρίας, είναι η επιθυμία να αποκτηθεί μια υψηλότερη τιμή από μια μετοχή ή μια προσφορά χρέους ή να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των επενδυτών. Ένα άλλο κίνητρο μπορεί να είναι η επιθυμία να αναβληθεί η αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών και ως εκ τούτου, να αποφευχθεί για παράδειγμα η παραβίαση μιας δεσμεύσης περιοριστικού χρέους. Άλλες φορές, το κίνητρο είναι το προσωπικό κέρδος: πρόσθετη αποζημίωση, προώθηση ή απόδραση από ποινή για φτώχη εκτέλεση. Ακόμη, μία πειστική κατάσταση μέσα στην εταιρεία μπορεί να οδηγήσει σε μία δόλια οικονομική απάτη. Παραδείγματα αυτών των περιστασιακών πιέσεων μπορεί να περιλαμβάνουν απότομες μειώσεις εσόδων ή μεριδίου αγοράς. Τέλος, ευκαιρίες για να πραγματοποιηθούν οικονομικές απάτες υπάρχουν όταν η απάτη είναι πιο εύκολη να διαπραγματευτεί και λιγότερο πιθανό να εντοπιστεί. Συχνά αυτές οι ευκαιρίες προκύπτουν από την απουσία διοικητικού συμβουλίου ή επιτροπής ελέγχου ή όταν υπάρχουν αδύναμοι ή ανύπαρκτοι εσωτερικοί λογιστικοί ελέγχοι και ασυνήθιστες ή πολύπλοκες συναλλαγές.

ΓΝΩΜΕΣ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου, ο ελεγκτής διατυπώνει γνώμη μέσω της έκθεσης ελέγχου επί των οικονομικών καταστάσεων (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Στην έκθεση ελέγχου, ο ελεγκτής πρέπει να είναι σε θέση να παρουσιάσει με σαφήνεια τη γνώμη του για το αν οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από κάθε ουσιώδες σφάλμα. Οι γνώμες των ελεγκτών κατηγοριοποιούνται σε τέσσερα είδη:

1. Σύμφωνη γνώμη: Από τη στιγμή που ο ελεγκτής έχει συγκεντρώσει τα κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια και οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές και τα λογιστικά πρότυπα και δεν υπάρχουν παρατηρήσεις που να επηρεάζουν ουσιωδώς τις οικονομικές καταστάσεις, τότε ο ελεγκτής μπορεί να εκφράσει σύμφωνη γνώμη.
2. Γνώμη με επιφύλαξη: Ο ελεγκτής εκφράζει γνώμη με επιφύλαξη σε περίπτωση που υπάρχουν παρατηρήσεις, που αν και επηρεάζουν την εικόνα των χρηματοοικονομικών

καταστάσεων, δεν είναι ουσιώδεις και διάχυτες ώστε να καθιστούν την εικόνα της ελεγχόμενης εταιρίας παραπλανητική.

3. Αδυναμία έκφρασης γνώμης: Στην περίπτωση που ο ελεγκτής αδυνατεί να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια και κατ'επέκταση να αποφανθεί για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, αρνείται να εκφράσει γνώμη και είναι υποχρεωμένος να αναφέρει στην έκθεση ελέγχου όλους εκείνους τους λόγους που δεν του επιτρέπουν να εκφέρει άποψη.
4. Αρνητική γνώμη: Ο ελεγκτής εκφράζει αρνητική γνώμη όταν διαπιστώσει ουσιώδεις και διάχυτες παρατηρήσεις που επηρεάζουν σημαντικά την εικόνα των οικονομικών καταστάσεων, όπως η περίπτωση που οι οικονομικές καταστάσεις δεν έχουν καταρτιστεί με βάση τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και τα λογιστικά πρότυπα.

4.12 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ (TAX FRAUD)

Η φορολογική απάτη είναι μια εγκληματική δραστηριότητα που πραγματοποιείται από μια επιχείρηση ή έναν φορολογούμενο που σκοπίμως χειραγωγεί τα φορολογικά στοιχεία για να στερήσει από τις φορολογικές αρχές ή την κυβέρνηση τα χρήματα για δικό του όφελος. Το όριο μεταξύ φορολογικής απάτης και φοροαποφυγής είναι μια γκρίζα σκιασμένη περιοχή, εξαρτάται από το χρόνο και την κοινωνία και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή σε κάθε περίπτωση. Είναι γεγονός ότι κάθε φορά που οι οικονομικές ευκαιρίες εμφανίζονται, εμφανίζεται και ο κίνδυνος να υπάρξουν φορολογικοί παραβάτες (Lenz). Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι για να αποδείξουμε την φοροδιαφυγή, οι οποίοι εκτείνονται από την απλή απόδειξη της παράλειψης ενός συγκεκριμένου στοιχείου εισοδήματος μέχρι το πιο περίπλοκο περιστατικό της καθαρής θέσης και των τραπεζικών μεθόδων που αποδεικνύουν ότι τα στοιχεία που αποκτήθηκαν από τους φορολογούμενους αντιπροσωπεύουν το λαθραίο εισόδημα (Knight & Knight, 1992). Ωστόσο, δύο έννοιες είναι κοινές σε όλες τις μεθόδους απόδειξης. Αρχικά, το ακριβές ποσό της φοροδιαφυγής δεν χρειάζεται να αποδειχθεί, αρκεί η κυβέρνηση να δείξει ότι ένα σημαντικό ποσό του εισοδήματος παραλείφθηκε από την επιστροφή του φόρου του φορολογούμενου. Δεύτερον, η κυβέρνηση είναι ελεύθερη να χρησιμοποιήσει όλα τα νομικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή της για να καθορίσει αν τα βιβλία του φορολογούμενου αντικατοπτρίζουν με ακρίβεια το οικονομικό ιστορικό του χωρίς να διαπιστώνεται πρώτα η ανεπάρκεια αυτών των βιβλίων. Όσον αφορά τις μεθόδους που αναφέραμε παραπάνω, η πιο γνωστή από τις περιστασιακές μεθόδους απόδειξης της φοροδιαφυγής είναι η μέθοδος της καθαρής αξίας. Αν και αυτή η μέθοδος χρησιμοποιήθηκε

αρχικά κατά των φορολογουμένων, των οποίων η κύρια πηγή εισοδήματος ήταν κάποιο είδος παράνομης δραστηριότητας, τώρα εφαρμόζεται τακτικά σε περιπτώσεις φοροδιαφυγής όπου άλλες μέθοδοι που υπάρχουν κρίνονται ανεπαρκείς. Ωστόσο, και οι τραπεζικές μέθοδοι μπορούν να βοηθήσουν στην φοροαποφυγή. Βασίζονται στην προϋπόθεση ότι η τράπεζα ενός φορολογούμενου δικαιολογεί καταθέσεις που αντιπροσωπεύουν συχνότερα το εισόδημα και σε περιπτώσεις όπου αυτό δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα, ο φορολογούμενος είναι σε καλύτερη θέση να εξηγήσει τη φύση των καταθέσεων. Η μέθοδος τραπεζικής κατάθεσης χρησιμοποιείται όταν τα βιβλία του φορολογούμενου και τα αρχεία είναι ανεπαρκή ή ανύπαρκτα και ο φορολογούμενος αρνείται να διαθέσει τα αρχεία αυτά. Ωστόσο, η κυβέρνηση δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι τα βιβλία και τα αρχεία του φορολογούμενου είναι ανακριβή ως προϋπόθεση για τη χρήση της μεθόδου τραπεζικής κατάθεσης.

4.13 ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Σύμφωνα με όσα προηγήθηκαν, διαπιστώνουμε ότι όλο και περισσότερες επιχειρήσεις έχουν την τάση να παρατυπούν και να διαπράττουν οικονομικές απάτες. Το γεγονός αυτό οδηγεί στην ύπαρξη ενός ισχυρού συστήματος εσωτερικού ελέγχου που θα τις εντοπίζει αλλά δημιουργεί ευθύνες και για τους ελεγκτές μεμονωμένα να εφαρμόσουν τις διάφορες τεχνικές εντοπισμού και να βοηθήσουν στην παρεμπόδιση της απάτης ώστε να λειτουργεί αποτελεσματικότερα ο οργανισμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

5. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκόσμια οικονομία έχει κλονιστεί αρκετές φορές στο παρελθόν από σκάνδαλα τα οποία αποτελούν προϊόν απάτης και έχουν προκαλέσει τεράστιες οικονομικές συνέπειες. Στη συνέχεια παρατίθενται κάποια από τα μεγαλύτερα και βασικότερα οικονομικά σκάνδαλα:

5.1 ENRON

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Enron ιδρύθηκε το 1985 και ήταν ένας από τους κορυφαίους οργανισμούς παγκοσμίως ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου, επικοινωνιών και χαρτοπολτού μέχρι να χρεοκοπήσει στα τέλη του 2001 (Li, 2010). Τα ετήσια έσοδά της αυξήθηκαν από περίπου 9 δισεκατομμύρια δολάρια το 1995 σε πάνω από 100 δισεκατομμύρια δολάρια το 2000. Στα τέλη του 2001 αποκαλύφθηκε ότι η αναφερθείσα οικονομική κατάσταση διατηρήθηκε ουσιαστικά μέσω μίας θεσμοθετημένης, συστηματικής και δημιουργικά προγραμματισμένης λογιστικής απάτης. Η πτώση της τιμής της μετοχής της Enron από \$ 90 ανά μετοχή στα μέσα του 2000 σε λιγότερο από \$ 1 ανά μετοχή στο τέλος του 2001, προκάλεσε απώλειες σχεδόν 11 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η Enron αναθεώρησε τις οικονομικές της καταστάσεις για τα προηγούμενα πέντε χρόνια και διαπίστωσε ότι υπήρχαν απώλειες \$ 586 εκατ. Η Enron πέφτει στην πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου 2001.

ΑΙΤΙΕΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ

Έλλειψη αλήθειας: Η έλλειψη αλήθειας από τη διοίκηση για την υγεία της εταιρείας, θεωρείται από τις σοβαρότερες αιτίες που οδήγησαν σε πτώχευση. Τα ανώτερα στελέχη πίστευαν ότι η Enron έπρεπε να είναι καλύτερη σε ό, τι έκανε και ότι έπρεπε να προστατεύσει τη φήμη της και την αποζημίωσή της.

Ενδιαφέρον: Έχει διαπιστωθεί ότι οι συγκρούσεις συμφερόντων και η έλλειψη ανεξάρτητης εποπτείας της διαχείρισης από την Enron συνέβαλε στην κατάρρευση της επιχείρησης. Επιπλέον, ορισμένοι πρότειναν πολιτικές αποζημίωσης της Enron, γεγονός που δημιούργησε μια μωπική εστίαση στην αύξηση των κερδών και στην τιμή των μετοχών. Επιπλέον, πρόσφατες κανονιστικές αλλαγές έχουν επικεντρωθεί στην ενίσχυση της λογιστικής των SPE και στην ενίσχυση των εσωτερικών συστημάτων λογιστικής και ελέγχου.

Enron και φήμη του Arthur Andersen: Η αποκάλυψη λογιστικών παρατυπιών στην Enron το τρίτο τρίμηνο του 2001 προκάλεσε τις ρυθμιστικές αρχές και τα μέσα ενημέρωσης να εστιάσουν την προσοχή τους στον Andersen. Το μέγεθος των φερόμενων λογιστικών σφαλμάτων, σε συνδυασμό με το ρόλο του Andersen ως ελεγκτή της Enron και την ευρεία προσοχή των μέσων ενημέρωσης, παρέχουν μια φαινομενικά ισχυρή ρύθμιση ώστε να διερευνηθεί ο αντίκτυπος της φήμης του ελεγκτή στις τιμές αγοράς των πελατών γύρω από μια αποτυχία ελέγχου.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ

Από την πλευρά των ατόμων: Καθώς οι εταιρικές πράξεις προέρχονται από τις επιλογές και τις ενέργειες των ανθρώπων, τα άτομα που θεωρούνται ως οι κύριοι φορείς των ηθικών καθηκόντων και της ηθικής ευθύνης είναι: ο τότε πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου, Kenneth Lay, και ο διευθύνων σύμβουλος, Jeffrey Skilling, επέτρεψαν στον τότε CFO, Andrew Fastow, για την οικοδόμηση ιδιωτικού ιδρύματος συνεργασίας κρυφά και στη συνέχεια μεταβίβασε παράνομα την ιδιοκτησία. Ο CFO, Andrew Fastow, παραβίασε την επαγγελματική δεοντολογία του και πήρε το έγκλημα της κακομεταχείρισης. Όταν ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου Kenneth Lay και ο διευθύνων σύμβουλος Jeffrey Skilling, διέταξε τους εργαζομένους να εκτελέσουν μια πράξη που και οι δύο γνωρίζουν ότι είναι λάθος, τότε και αυτοί οι εργαζόμενοι θεωρούνται επίσης ηθικά υπεύθυνοι για την πράξη.

Από τη πλευρά της εταιρείας: Οι πράξεις των διευθυντικών στελεχών της εταιρείας αποδίδονται στην εταιρεία, εφόσον οι διαχειριστές ενεργούν εντός της επιχείρησής τους. Ωστόσο, οι μέτοχοι της Enron δεν γνώριζαν και δεν συνειδητοποίησαν αυτό το θέμα λόγω της υψηλής τιμής του αποθέματος της εταιρείας. Ως εκ τούτου, ολόκληρη η εταιρεία δεν ήταν υπεύθυνη για αυτό το σκάνδαλο. Στην πραγματικότητα, αν το διοικητικό συμβούλιο αλλά και οι μέτοχοι έδιναν μεγαλύτερη προσοχή στις αποφάσεις που έλαβε ο επικεφαλής, ο Διευθύνων Σύμβουλος, ο Οικονομικός Διευθυντής και τα σχετικά στελέχη, η Enron θα μπορούσε να αποφύγει αυτό το αποτέλεσμα.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ENRON

Η ελεγκτική εταιρία της Enron, η Arthur Andersen έφερε μεγάλη ευθύνη για την κατάληξη της εταιρείας, γεγονός που οδήγησε και στη δική της κατάρρευση (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Το 2001, η Enron αποτέλεσε το μεγαλύτερο πελάτη της ελεγκτικής εταιρείας, η οποία είχε εντοπίσει οικονομικές ατασθαλίες ύψους 51 εκ. δολαρίων αλλά αποφάσισε ωστόσο να

τις παραβλέψει. Ακόμη, η ελεγκτική εταιρία πρότεινε στην Enron να προβεί σε ρυθμίσεις που θα μείωναν το ετήσιο εισόδημα κατά 50% περίπου. Παρά το γεγονός ότι η Enron δεν υπάκουσε σε αυτήν την πρόταση, η ελεγκτική εταιρία υπέγραψε για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Παράλληλα, η ελεγκτική εταιρία κατέστρεψε όλα τα ενοχοποιητικά έγγραφα και φύλλα εργασίας ελέγχου που έδειχναν τις υψηλές αμοιβές που λάμβανε από την Enron για την παροχή ελεγκτικών και διοικητικών υπηρεσιών που της παρείχε. Η αποτυχία της ελεγκτικής εταιρίας συντέλεσε στην απώλεια της φήμης της έπειτα από τα παραπάνω γεγονότα.

5.2 LEHMAN BROTHERS

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 στις 1:45 π.μ., η εταιρία Lehman Brothers υπέβαλε αίτηση για πτώχευση, κάτι που προκάλεσε σχεδόν την κατάρρευση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Λίγες μέρες αργότερα, ο Bernanke έκανε τη διάσημη δήλωση του ότι «ίσως να μην έχουμε οικονομία τη Δευτέρα» (Swedberg, 2010). Ο Πρόεδρος Μπους εξέφρασε την ίδια ιδέα, αλλά στη δική του γλώσσα, όταν είπε, «αυτό το κορόιδο θα μπορούσε να πάει κάτω» (Azadinamin, 2013). Οι σχολιαστές συμφωνούν ότι η πτώση των Lehman Brothers άλλαξε τα πάντα. Σύμφωνα με τον οικονομολόγο Ρόμπερτ Λούκας, "Μέχρι την αποτυχία του Lehman, η ύφεση ήταν αρκετά χαρακτηριστική της μέτριας ύφεσης της μεταπολεμικής περιόδου ... Μετά την κατάρρευση του Lehman και την πιθανότητα κρίσης, η κατάσταση ήταν τελείως αλλοιωμένη". Δύο μήνες αργότερα, ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Οικονομικών Henry Paulson εξήγησε ότι η αποτυχία της Lehman Brothers είχε οδηγήσει σε συστημική κρίση και στην εξάτμιση της εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Υπάρχουν δύο κυρίως λόγοι που συνέβησε αυτό: ο ένας έχει κυρίως να κάνει με τη ρευστότητα και ο άλλος με τη φερεγγυότητα. Ο πρώτος λόγος αναφέρεται στο επίπεδο εμπιστοσύνης που υπάρχει στο τραπεζικό σύστημα και έχει να κάνει με το μετασχηματισμό ωριμότητας, οι καταθέσεις είναι βραχυπρόθεσμες, ενώ τα δάνεια είναι μακροπρόθεσμα. Εάν οι καταθέτες δεν έχουν πλήρη εμπιστοσύνη ότι τα χρήματά τους είναι ασφαλή, θα τα απαιτήσουν πίσω. Και όταν το κάνουν, η τράπεζα θα έχει πρόβλημα, επειδή δεν διαθέτει ρευστά μέσα για να πληρώσει τους καταθέτες. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσό που δανείζεται σε σχέση με το ποσό που κατατίθεται, τόσο πιο δύσκολο θα είναι αυτό το είδος εμπιστοσύνης. Ο δεύτερος λόγος έχει να κάνει με τις απώλειες που μπορεί να προκύψουν στην τράπεζα μέσω των δανείων της. Μια τράπεζα είναι ιδιαίτερα ευάλωτη, με άλλα λόγια, όχι μόνο λόγω των προβλημάτων που σχετίζονται με τη ρευστότητα, αλλά και λόγω των απωλειών της, επειδή αυτά πρέπει να

αντισταθμίζονται από το κεφάλαιο της τράπεζας. Και πάλι, όσο περισσότερο δανείζει μια τράπεζα τόσο πιο ευάλωτη είναι.

ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΟΓΗΓΗΣΑΝ ΣΕ ΠΤΩΧΕΥΣΗ

Δεν υπάρχει μία μόνο αιτία που οδήγησε στην αποτυχία της Lehman Brothers. Υπήρχαν πολυάριθμες αιτίες και παράγοντες που οδήγησαν στην καταστροφή, συμπεριλαμβανομένων των άπληστων εμπορών της Wall Street, του χρέους των αμερικανικών νοικοκυριών, της δράσης της Fed, των οργανισμών αξιολόγησης και, τέλος, της απορρύθμισης.

5.3 PARMALAT

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σκάνδαλο Parmalat έχει περιγραφεί από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως ένα από τα μεγαλύτερα και πιο αλόγιστα εταιρικά οικονομικά σκάνδαλα στην ιστορία (Ferrarini & Giudici, 2005). Μετά από τις απάτες της Enron και της WorldCom, προσφέρει μια καλή ευκαιρία να συγκρίνουμε τις αποτυχίες και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Η υπόθεση Parmalat, αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα που συνδέεται παραδοσιακά με τις δομές της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης. Η δομή διακυβέρνησης της Parmalat ήταν ανοιχτά ανεπαρκής, σε αντίθεση με της Enron, η οποία προφανώς ήταν καλά σχεδιασμένη. Παρά την έλλειψη αυτή, η Parmalat απολάμβανε πιστοληπτική διαβάθμιση επενδυτικής ποιότητας και ήταν σε θέση να δανειστεί αυξανόμενα ποσά κεφαλαίου από τους επενδυτές. Με τα οφέλη της εκ των υστέρων, θα μπορούσε κανείς να μπει στον πειρασμό να υποστηρίξει ότι οι κεφαλαιαγορές ήταν αναποτελεσματικές επειδή δεν έλαβαν υπόψιν τους τις ατέλειες της διακυβέρνησης της Parmalat.

ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ

Μετά το σκάνδαλο Parmalat, η Consob ξεκίνησε μια ευρεία έρευνα σε θέματα ομολόγων. Οι εισηγμένες εταιρείες υποχρεούνταν να παρέχουν πρόσθετες πληροφορίες ενώ οι ελεγκτές υιοθέτησαν μία αυστηρότερη προσέγγιση και ορισμένες περιπτώσεις αφερεγγυότητας πιθανώς επιταχύνθηκαν. Το αποτέλεσμα της απάτης της Parmalat στην αγορά ομολόγων ήταν αρκετά σημαντικό. Σύμφωνα με μια έκθεση της Fitch Ratings, ο αριθμός των ιταλικών εταιρειών που είχαν πρόσβαση στην αγορά ομολόγων ήταν έτοιμος να καταρρεύσει. Περισσότερο από το ήμισυ του συνολικού ποσού των νέων εκδόσεων ομολόγων αφορούσε δύο μεμονωμένες εταιρείες, την Telecom Italia, (φορέα τηλεπικοινωνιών) και την Autostrade, (φορέα εκμετάλλευσης του αυτοκινητοδρόμου). Αυτές οι εταιρίες συμμορφώθηκαν με τις

καλύτερες πρακτικές της διεθνούς αγοράς και μπόρεσαν να εκδώσουν ομόλογα παρά τα οικονομικά σκάνδαλα. Άλλες εταιρείες εξήλθαν από την αγορά και έστρεψαν την προσοχή τους πίσω στην αγορά δανείων.

5.4 WORLDCOM

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η WorldCom Inc. ξεκίνησε ως ένας μικρός πάροχος τηλεφωνικών υπηρεσιών εξ αποστάσεως, στο Μισισιπή (Lyke & Jickling, 2002). Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, η επιχείρηση έκανε μια σειρά από εξαγορές άλλων εταιρειών στον τομέα των τηλεπικοινωνιών που αύξησαν τα έσοδα από 154 εκ.δολάρια το 1990 σε 39,2 δισ. δολάρια το 2001, τοποθετώντας την στην 42^η θέση ανάμεσα σε 500 εταιρίες. Το βασικό οικονομικό πρόβλημα που αντιμετώπισε η WorldCom ήταν η τεράστια υπερπροσφορά στις τηλεπικοινωνίες τη δεκαετία του 1990, καθώς ο κλάδος αυτός άρχισε να οικοδομεί δίκτυα οπτικών ινών και άλλων υποδομών. Η WorldCom και άλλες εταιρείες τηλεπικοινωνιών αντιμετώπισαν μείωση ζήτησης καθώς η τεράστια έκρηξη dot-com έληξε και η οικονομία εισήλθε σε ύφεση. Τα έσοδά τους δεν ανταποκρίθηκαν στις προσδοκίες, ενώ το χρέος χρηματοδότησε τις συγχωνεύσεις.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΑΛΟΥ

Πριν από την ανακοίνωση της 25ης Ιουνίου σχετικά με τα λογιστικά προβλήματα, τα αποθέματα της WorldCom είχαν μειωθεί από 64,50 δολάρια ανά μετοχή σε \$ 2 ανά μετοχή. Η τιμή έπεσε κάτω από \$ 1 ανά μετοχή αμέσως μετά την ανακοίνωση. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της πτώσης μπορεί να αποδοθεί στην αλλαγή των οικονομικών προοπτικών της επιχείρησης. Οι υπάλληλοι της WorldCom που κατείχαν τα αποθέματα της εταιρείας υπέστησαν επίσης ζημιές. Όσον αφορά τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας, αυτά ανέρχονταν σε 103,8 δισ. δολάρια από το τέλος του Μαρτίου το 2002. Η εταιρία είχε επίσης χρέος 41 δισ.δολάρια για το οποίο χρειάστηκε να πραγματοποιήσει πληρωμές. Η πτώχευση της WorldCom είναι η μεγαλύτερη στην ιστορία πτώχευση των Η.Π.Α., σε σύγκριση με τα περιουσιακά στοιχεία της Enron ύψους 63,4 δισ. Δολαρίων, όταν υπέβαλε πτώχευση τον Δεκέμβριο του 2001.

5.5 XEROX CORPORATION

Η Xerox στόχευε στην ανάπτυξη, κατασκευή, προώθηση και χρηματοδότηση μιας σειράς προϊόντων και επεξεργασίας εγγράφων προκειμένου να ενισχύσει την παραγωγικότητα των

πελατών της (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Η Xerox πωλούσε και μίσθωνε προϊόντα και υπηρεσίες στις ΗΠΑ αλλά και σε άλλες 130 χώρες. Το 2000, κατέγραψε πωλήσεις ύψους 18,7 δισ. δολαρίων και απασχολούσε 92.000 υπαλλήλους σε όλον τον κόσμο. Το δεύτερο τρίμηνο του 2000 όμως, μέσα από έρευνες της Επιτροπής Κεφαλαιοαγοράς, διαπιστώθηκαν λογιστικές αναντιστοιχίες. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η εταιρία χρησιμοποιούσε τεχνικές για να εμφανίζει αυξημένα κέρδη από το 1997 ως το 1999. Οι τεχνικές αυτές συμπεριλάμβαναν επιτάχυνση της αναγνώρισης των εσόδων από μισθώσεις, αύξηση των εσόδων από μισθώσεις, των υπολειμματικών αξιών του μισθούμενου εξοπλισμού, των εσόδων από τις στρατηγικές συναλλαγές χαρτοφυλακίου και καταγραφή μη σχετιζόμενων επιχειρηματικών εξόδων για διόγκωση των κερδών. Όλα όσα προηγήθηκαν, οδήγησαν την εταιρία να σταματήσει τις ενέργειές της. Ωστόσο πλέον, δε μπορούσε να προχωρήσει σε ρυθμίσεις για τις χαμένες πωλήσεις και έσοδα λόγω πρόωρης αναγνώρισής τους. Το 2002 λοιπόν, συμφώνησε να πληρώσει τα πρόστιμα που της αναλογούσαν. Η ελεγκτική εταιρία που είχε αναλάβει τη Xerox, αμφέβαλλε για τους λογιστικούς χειρισμούς της και παρά τις συζητήσεις με τη διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρίας, η Xerox τελικά δεν πείστηκε να αλλάξει τις λογιστικές της πρακτικές και οδηγήθηκαν και οι δύο εταιρίες σε δίκες.

5.6 ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΡΗΤΗΣ

Το σκάνδαλο της Τράπεζας της Κρήτης ταυτίζεται με το σκάνδαλο Κοσκωτά (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Το 1979 ο Κοσκωτάς εργαζόταν στο οικονομικό τμήμα της τράπεζας ενώ το 1981 έγινε αναπληρωτής προϊστάμενος του τμήματος λογιστικής. Μέσα από αυτή τη θέση μπορούσε, με δική του ευθύνη, να μεταφέρει χρηματικά ποσά τόσο σε Ελλάδα όσο και σε εξωτερικό ως νόμιμος αντιπρόσωπος της τράπεζας. Αποτέλεσμα ήταν να αρχίσει η κατάχρηση μεγάλων ποσών από τα αποθεματικά της τράπεζας. Το 1987 όταν ξεκίνησαν οι έλεγχοι των υποκαταστημάτων της τράπεζας, αντικατέστησε ορισμένα από τα έγγραφα με πλαστά με τη βοήθεια των ατόμων του λογιστηρίου. Το 1988, ανέθεσε σε ένα από τα ανώτερα στελέχη της τράπεζας δύο πλαστά αντίγραφα επιστολών από τον ίδιο που αφορούσαν την πίστωση δεκάδων εκατομμυρίων δολαρίων. Έτσι, ο Κοσκωτάς θεώρησε πως κάλυπτε τα ίχνη του και ότι θα μπορούσε να συνεχίσει τις παράνομες δραστηριότητές του ξεγελώντας τους ελεγκτές, γεγονός που δεν ήταν ιδιαίτερα εφικτό.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΑΝ ΣΤΗ ΔΙΑΠΡΑΞΗ ΑΠΑΤΗΣ

Η αρχιτεκτονική των λογιστικών πληροφοριακών συστημάτων: Κάθε υποκατάστημα αποτελούσε μία αυτόνομη οντότητα και τηρούσε τα δικά του βιβλία παρ'όλο που οι λογιστικές πράξεις μπορεί να επηρέαζαν δύο ή και περισσότερα υποκαταστήματα με αποτέλεσμα να μην είναι εύκολο να ελεγχθούν διεξοδικά.

Το οικονομικό περιβάλλον: Η διάλυση του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών της Bretton Woods και οι διαδοχικές κρίσεις πετρελαίου είχαν σημαντική επίπτωση στις ισοτιμίες γεγονός που οδήγησε και στην υποτίμηση της δραχμής και κατ'επέκταση στη δημιουργία ενός κλίματος ανασφάλειας.

Η ανάληψη εκτελεστικών και ελεγκτικών καθηκόντων: Μέσα από τον πλήρη έλεγχο στις βασικές λειτουργίες της τράπεζας, ο Κοσκωτάς μπορούσε να μεταφέρει ποσά συναλλάγματος σε τράπεζες του εξωτερικού στο όνομα των συγγενικών του προσώπων.

Η ασυμφωνία του δοσοληπτικού λογαριασμού μεταξύ του κεντρικού καταστήματος και των υπόλοιπων καταστημάτων: Λόγω του γεγονότος ότι όλες οι τράπεζες αντιμετώπιζαν ασυμφωνία αυτού του λογαριασμού, ο οποίος εμφάνιζε μεγάλα χρεωστικά υπόλοιπα, ο Κοσκωτάς μπόρεσε να υπεξαιρέσει χρήματα χρεώνοντας συνέχεια αυτόν τον λογαριασμό.

5.7 ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ

Η Ασπίς πρόνοια αποτελεί ένα σημαντικό ασφαλιστικό σκάνδαλο (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Το 1944 ιδρύθηκε, το 1990 δομήθηκε ο όμιλος ΑΣΠΙΣ και το 1944 εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Το 2000, χρησιμοποιούσε για την κάλυψη των λειτουργικών της δαπανών και των δανειακών της υποχρεώσεων τα συμβόλαια ASPIS BOND με αποτέλεσμα να δεχτεί καταγγελίες από τους ασφαλισμένους. Το 2001, πραγματοποίησε αναδρομικές αλλαγές στον ισολογισμό του 2000 και μείωσε την αξία του χαρτοφυλακίου του εσωτερικού μεταβλητού κεφαλαίου κατά 6,9 δισ. δραχμές. Το ποσό των 4,1 δισ το συμπεριέλαβε στο ποσό των αποθεματικών της και στη συνέχεια το μηδένισε αυθαίρετα χωρίς να το εμφανίσει στους ισολογισμούς της. Το 2002, η οικονομική της κατάσταση επιδεινώθηκε. Το 2003, η εταιρία αποφάσισε να μεταφέρει 30 εκ. ευρώ από το εσωτερικό μεταβλητό κεφάλαιο στην εταιρία ΑΣΠΙΣ ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΑΙΡΙΩΝ Α.Ε και να το αντικαταστήσει με ομόλογο ισόποσης αξίας και χρονικής διάρκειας επτά ετών και επιτόκιο 5%. Το 2004, προχωράει σε αύξηση κεφαλαίων και αναπροσαρμογή των ακινήτων στην εύλογη τους αξία με αποτέλεσμα να αυξηθεί η αξία τους κατά 50 εκ. ευρώ. Το 2005, οι ορκωτοί ελεγκτές διαπίστωσαν ότι τα ασφάλιστρα των προγραμμάτων ASPIS BOND και ASPIS PLUS δεν επενδύονταν σε τίτλους και ότι δεν είχε σχηματιστεί πρόβλεψη 70 εκ. ευρώ. Το 2007, κοινοποιήθηκαν τα γεγονότα

που αφορούσαν το έλλειμα αποθεμάτων, τις υπερβολικές υπεραξίες και την παραποίηση οικονομικών στοιχείων που είχαν άμεση επιρροή στην κεφαλαιακή επάρκεια του ομίλου. Η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης διαπίστωσε έλλειμα στα αποθέματα ύψους 130 εκ. ευρώ. Οι έλεγχοι που ακολούθησαν τόνισαν την ανάγκη για ανασυγκρότηση της εταιρίας ύψους 237 εκ. ευρώ. Το 2009, η ΕΠ.Ε.Ι.Α ζήτησε από την ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ οικονομική ανασυγκρότηση χωρίς όμως να γίνει καμία ουσιαστική ενέργεια. Στη συνέχεια προχώρησε στην ανάκληση των αδειών λειτουργίας πέντε ασφαλιστικών εταιριών. Η κατάρρευση του ομίλου ΑΣΠΙΣ είχε σημαντικές επιπτώσεις για τον κλάδο των ασφαλίσεων αλλά και για όλους τους εργαζομένους που έμειναν άνεργοι και για τα 1,2 εκατομμύρια συμβόλαια που δε μπόρεσαν να αποζημιωθούν και προκάλεσαν έτσι ζημιά σε εκατοντάδες ασφαλισμένους.

5.8 ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Μέσα από την παρουσίαση των μεγαλύτερων οικονομικών σκανδάλων σε Ελλάδα και εξωτερικό, όπως αυτά της Enron, Parmalat, Lehman Brothers, WorldCom, Xerox, Τράπεζα Κρήτης και Ασπίς Πρόνοια είδαμε ότι ακόμα και οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις έχουν την τάση να διαπράξουν οικονομική απάτη. Οι περιπτώσεις αυτές επιβεβαίωσαν αυτό το γεγονός αλλά έδειξαν κιόλας τις τεράστιες οικονομικές συνέπειες που επήλθαν σε παγκόσμιο επίπεδο από τη στιγμή που πτώχευσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΝΟΨΗ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η ελεγκτική επιστήμη αποτελεί κλάδο της λογιστικής επιστήμης, ο οποίος συμπεριλαμβάνει κανόνες και πρότυπα ελέγχου τα οποία αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για έναν ελεγκτή που θέλει να ασκήσει έλεγχο στις οικονομικές καταστάσεις μίας εταιρίας. Τα πρότυπα ελέγχου αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές για τους ελεγκτές και έχουν δημιουργηθεί για να διασφαλίζουν αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων μέσω της εφαρμογής τους.

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια να προσεγγιστεί το φαινόμενο της οικονομικής απάτης που λαμβάνει χώρα μέσα σε έναν οργανισμό αλλά και ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών ως προς την ανίχνευσή της. Η απάτη μπορεί να πραγματοποιηθεί από οποιοδήποτε άτομο μέσα σε έναν οργανισμό το οποίο επιδιώκει να κερδίσει μέσω παράνομων ενεργειών σε βάρος της επιχείρησης. Στο κεφάλαιο 4, αναλύσαμε την έννοια της απάτης, τις τεχνικές που χρησιμοποιούν οι ελεγκτές για να την εντοπίσουν καθώς και όλους τους παράγοντες που οδηγούν ένα άτομο στη διάπραξή της. Ακόμη, έγινε λεπτομερής παρουσίαση των κυριότερων οικονομικών σκανδάλων που συγκλόνισαν την παγκόσμια οικονομία. Μέσα από την παρουσίαση αυτή, συμπεραίνουμε ότι το φαινόμενο της απάτης έχει μεγάλη σημασία για τους οργανισμούς και όταν αυτό εντοπίζεται μπορεί να προκαλέσει πολύ σοβαρές επιπτώσεις στον ίδιο τον οργανισμό, αλλά και γενικότερα στην οικονομία. Αυτό το διαπιστώσαμε και από τη μελέτη των περιπτώσεων της Enron, Parmalat, WorldCom, Lehman Brothers, Xerox, Τράπεζα Κρήτης και Ασπίς Πρόνοια από τη στιγμή που πτώχευσαν.

Παράλληλα, μέσα από τη συγκεκριμένη εργασία έγινε κατανοητή η σημασία του εσωτερικού ελέγχου ως προς την ανίχνευση της οικονομικής απάτης. Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να δρούν ακολουθώντας τα πρότυπα ελέγχου προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από κάθε ουσιώδες σφάλμα. Στο κεφάλαιο 3, μέσα από μία ιστορική αναδρομή του εσωτερικού ελέγχου προσδιορίσαμε την ακριβή έννοια του, το ρόλο των εσωτερικών ελεγκτών ως προς την αξιολόγηση των κινδύνων αλλά και όλες τις διαδικασίες που πρέπει να διεκπεραιωθούν από τους ελεγκτές προκειμένου να διαξαχθεί ο έλεγχος αποτελεσματικά και να ανιχνευτεί η οικονομική απάτη.

Με αφορμή τις περιπτώσεις των οικονομικών απατών που αναφέραμε, είναι ανάγκη να τονίσουμε τις ατέλειες που μπορεί να έχει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου ενός οργανισμού μέχρι τώρα. Θα πρέπει λοιπόν, τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί ελεγκτές να αναλάβουν τις ευθύνες τους ως προς την άσκηση του ελέγχου αποτελεσματικά για την αποφυγή της απάτης. Παράλληλα, η αυξανόμενη συχνότητα εμφάνισης της απάτης δημιουργεί μία έκτακτη ανάγκη για μελέτη αυτού του προβλήματος και της ζημιάς που προκαλεί. Η πρόληψη και η ανίχνευση της απάτης είναι ζωτικής σημασίας. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, οι εταιρείες είναι πιο ευάλωτες στην απάτη. Οι άνθρωποι που καταφεύγουν σε απάτες συνήθως εργάζονται στην εταιρεία και είναι είτε μέλη της διοίκησης είτε των εργαζομένων. Τα κίνητρα που τους οδηγούν σε πράξεις απάτης είναι συνήθως τα οικονομικά οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν από την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Για να αντιμετωπιστούν λοιπόν όλες αυτές οι ενέργειες, κάθε οργανισμός θα πρέπει να δημιουργήσει ένα ισχυρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, να προσλάβει έμπειρο και αξιόπιστο προσωπικό για τη θέση των εσωτερικών ελεγκτών και να εκπαιδεύει συνεχώς το προσωπικό του ώστε αυτό να ανιχνεύει τις πιθανές απάτες μέσα από διάφορες στρατηγικές πρόληψης. Ένα τέτοιο σύστημα εσωτερικού ελέγχου έχει ως κύρια στοιχεία την προσεκτική πρόσληψη του προσωπικού, την πολιτιστική ακεραιότητα και την αποφυγή των απωλειών στο πλαίσιο της οργάνωσης και του τακτικού ελέγχου. Επιπλέον, θα πρέπει να θεσπίζονται κανόνες σύμφωνα με τους οποίους θα δρουν οι ελεγκτές όταν εντοπίσουν φαινόμενα απάτης. Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα, ότι οι λειτουργίες του ελέγχου παίζουν σημαντικό ρόλο στην πρόληψη της απάτης. Για το λόγο αυτό, η αποτελεσματικότητα και η σημασία του εσωτερικού ελέγχου εντός των οργανισμών θα πρέπει να εξετάζονται από τις επιχειρήσεις περαιτέρω και με διάφορους τρόπους. Τέλος, θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα αξιόπιστο σύστημα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που θα εξασφαλίζει την ποιότητα των πληροφοριών σχετικά με τις οικονομικές καταστάσεις.

Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί τη βάση για να γίνουν περαιτέρω συζητήσεις και αναλύσεις ως την ύπαρξη της οικονομικής απάτης μέσα σε μία επιχείρηση αλλά και ως προς τις συνέπειες που προκύπτουν από την ύπαρξη των οικονομικών σκανδάλων που αναφέραμε. Προκύπτουν ακόμη, συμπεράσματα σχετικά με τους τρόπους και τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες μπορεί να διαξαχθεί μία απάτη. Μέσω αυτών των συμπερασμάτων όμως, οι επιχειρήσεις θα μπορούν να εντοπίσουν και να αποτρέψουν ένα τέτοιο φαινόμενο. Στόχος σε συνδυασμό με όλα αυτά, είναι να διαπιστωθεί η αναγκαιότητα για ύπαρξη ελεγκτών που θα

βοηθήσουν στον περιορισμό αυτού του φαινομένου. Τέλος, θα πρέπει να υπάρξει περισσότερη έρευνα σχετικά με τους τρόπους βελτίωσης των ικανοτήτων των ελεγκτών μελλοντικά ώστε να μπορούν οι ίδιοι να ασκούν αποτελεσματικά το επάγγελμά τους για την αντιμετώπιση και αποτροπή της οικονομικής απάτης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ❖ Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2013). 'Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου'. 1^η έκδοση. Αθήνα 2013: Διπλογραφία.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ❖ Abbasi, A., Albrecht, C., Vance, A. and Hansen, J. (2012). 'Metafraud: A meta-learning framework for detecting financial fraud'. "Online Supplements" section of the MIS Quarterly's website (<http://www.misq.org>).
- ❖ Abdullahi, R. and Mansor, N. (2015). 'Fraud Triangle Theory and Fraud Diamond Theory. Understanding the Convergent and Divergent For Future Research'. International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences, Vol. 5, No.4, October 2015, pp. 38–45.
- ❖ Agung, M. (2015). 'Internal control part of fraud prevention in accounting information system'. International Journal of Economics, Commerce and Management, Vol. III, Issue 12, December 2015.
- ❖ Azadinamin, A. (2013). 'The bankruptcy of Lehman Brothers: Causes of failure & recommendations going forward'.
- ❖ Bolton, R. and Hand, D. (2002). 'Statistical fraud detection: A review'.
- ❖ Delamaire, L., Abdou, H. , and Pointon, J., (2009). 'Credit card fraud and detection techniques: a review'. Banks and Bank Systems, Volume 4, Issue 2, 2009.
- ❖ Felix, W. , Gramling, A. and Maletta, M. (2001). 'The contribution of internal audit as a determinant of external fees and factors influencing this contribution'.
- ❖ Ferrarini, G. and Giudici, P. (2005). 'Financial scandals and the role of private enforcement: The Parmalat Case'. Law Working Paper N° 40/2005, May 2005.
- ❖ Heang, L. and Ali, A. (2008). 'The evolution of auditing: An analysis of the historical development'. Journal of Modern Accounting and Auditing, Dec. 2008, Vol.4, No.12 (Serial No.43).
- ❖ Kassem, R. and Higson, A.W., (2012). 'The new fraud triangle model'. Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences, pp. 191 – 195.
- ❖ Knight, R. and Knight, L. (1992). 'Criminal tax fraud: An analytical review'. Available at: <http://scholarship.law.missouri.edu/mlr/vol57/iss1/8>.

- ❖ Lenz, H. 'Tax fraud and investigation: A framework for a knowledge based methodology'.
- ❖ Li, Y. (2010). 'The Case Analysis of the Scandal of Enron'. *International Journal of Business and Management* Vol. 5, No. 10; October 2010.
- ❖ Lyke, B. (2002). 'WorldCom: The accounting scandal'. Crs report for congress. Received through the crs web, August 2002.
- ❖ Mawutor, J. (2014). 'Complicity of auditors in financial statement fraud in corporate governance'. *International Journal of Education and Research* Vol. 2 No. 5 May 2014.
- ❖ Norman, C., Rose, A. and Rose, J. (2009). 'Internal audit reporting lines, fraud risk decomposition, and assessments of fraud risk'. Journal homepage: www.elsevier.com/locate/aos.
- ❖ Ozkul, F. and Pamukcu, A. (2012). 'Fraud Detection and Forensic Accounting'.
- ❖ Patidar, R. and Sharma, L. (2011). 'Credit card fraud detection using neural network'. *International Journal of Soft Computing and Engineering (IJSCE)*, June 2011.
- ❖ Petraşcua, D. and Tieanu, A. (2014). 'The Role of Internal Audit in Fraud Prevention and Detection'. Available online at www.sciencedirect.com.
- ❖ Raad, G. (2000). 'Internal auditors and a value-added approach: the new business regime'. *Journal*, Vol. 15 Issue: 4, pp.182-187.
- ❖ Ramamoorti, S. (2003). 'Internal auditing: History, Evolution, and prospects'. The Institute of Internal Auditors, 247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, Florida 32701-4201, 2003.
- ❖ Ravisankar, P. , Ravi, V. , Rao, G. and Bose, I. (2010). 'Detection of financial statement fraud and feature selection using data mining techniques'. Journal homepage: www.elsevier.com/locate/dss.
- ❖ Savčuk, O. (2007). 'Internal audit efficiency evaluation principles'. *Internal audit efficiency evaluation principles, Journal of Business Economics and Management*, 2007.
- ❖ Saxunova, D. (2012). 'Investigation of suspected fraud'. *International Journal of Business and Management Studies*. New York. - Vol.1, No. 2 (2012), s. 347-364.
- ❖ Seweje, R. , Mordi, E. and Ibeneme, O. (2009). 'The role of forensic accounting in fraud investigation and litigation support'. *A Multidisciplinary Journal, National Association of the Academics* (2009).

- ❖ Wolfe, D. and Hermanson, D. (2004). 'The Fraud diamond: considering the four elements of fraud'. Kennesaw State University, DigitalCommons@Kennesaw State University.
- ❖ Zhang, Y., Zhou, J. and Zhou, N. (2006). 'Audit Committee Quality, Auditor Independence, and Internal Control Weaknesses'.
- ❖ Zhoua, W. and Kapoor, G. (2010). 'Detecting evolutionary financial statement fraud'. Journal homepage: www.elsevier.com/locate/dss.